

ת"פ 18351/08/14 - מדינת ישראל נגד זהר ישעיהו נסים משה, אלכסנדר גודס, מג'די ג'בארין

בית משפט השלום ברחובות

ת"פ 18351-08-14 פרקליטות מחוז מרכז נ' משה ואח'

בפני כבוד השופט מנחם מזרחי, סגן נשיאה

בעניין:

מדינת ישראל פרקליטות מחוז מרכז באמצעות ב"כ דוד ענבר

המאשימה

נגד

1. זהר ישעיהו נסים משה באמצעות ב"כ

עוה"ד רחל תורן ואריאל סלטו

2. אלכסנדר גודס באמצעות ב"כ עוה"ד ענבל רביב

3. מג'די ג'בארין באמצעות ב"כ עוה"ד עאדל בווארת

עמוד 1

הכרעת דין

א. כתב-האישום:

כתב-האישום מייחס לנאשמים עבירה של **גרימת מוות ברשלנות** לפי סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז - 1977.

כתב-האישום מגולל התרחשות, שבמסגרתה, לפי הטענה הובילו מעשיהם ומחדליהם של הנאשמים לנפילתו של המנוח, עובד בניין, אל מותו.

נטען, כי בשנת 2010 ביצעה "חברת ב.ש. בלושטיין בע"מ" **פרויקט בנייה** בגדרה בשם "בית בכפר".

בזמן הרלוונטי, כללה עבודת הבנייה הקמת קומות רביעית וחמישית לבניין קיים.

נטען, כי במסגרת עבודת הבניה, היה **נאשם 1 בגדר "מבצע הבנייה"** לפי הגדרתו בדין.

נטען, כי **החל מאוגוסט שנת 2009, לא מינה נאשם 1 מנהל עבודה**, לא הודיע למפקח העבודה האזורי על הפסקת עבודתו של מנהל העבודה הקודם, כך שממועד זה התבצעה עבודת הבנייה **בלא פיקוח של מנהל עבודה**.

בהתאם לכתב-האישום, בחודש **מרץ 2010 מינה נאשם 1 את נאשם 2 להיות האחראי על כלל פעילות הבנייה**, ובין השאר **הטיל עליו את האחריות לבטיחות העובדים בבניין**.

בחודש **מרץ 2010** נקשרה חברת ב.ש. בלושטיין בהסכם עם חברת "**תפוז** כוח אדם לבנייה בע"מ", שלפיו האחרונה מתחייבת לספק לראשונה כוח אדם לביצוע עבודת הבנייה.

נאשם 3 עבד באתר, מטעם חברת "תפוז" כראש צוות עובדים באתר, ובמסגרת זו קיבל הנחיות עבודה מאת **נאשם 2**, ואלו הועברו לעובדים באתר.

בתאריך 10.5.10 הועסק טיטן מולו (המנוח) בעבודות בנייה באתר, וזאת מבלי שעבר הדרכה בדבר הסיכונים הקיימים באתר הבנייה וההגנה מפניהם.

נטען, כי העובדים באתר הבנייה לא עברו הדרכה נוכח הסיכונים באתר, לא נוהל פנקס הדרכה ומבלי שסופק להם ציוד הגנה.

בתאריך 13.5.10 היה באתר פיר פנימי בגובה של 4 קומות (כ - 11 מטר).

הפיר היה מגודר למניעת נפילה של אדם.

פתח הפיר כוסה בשכבת גבס אטומה שאינה מסוגלת לתמוך במשקלו של אדם.

בהתאם לכתב-האישום, באותו מועד, הורה נאשם 2 לנאשם 3 לבצע עבודות יציקת חגורת בטון מסביב לפיר.

לשם כך, בידיעתו ובהסכמתו של נאשם 2, הסירו נאשם 3 ועובד נוסף את הגידור מסביב לפיר וביצעו את העבודה.

לאחר מכן, בהתאם להוראתו של נאשם 2, הורה נאשם 3 למנוח ולעובד נוסף לנקות את אזור הקומה הרביעית בה היה ממוקם הפיר.

בשעה 14:00, בעודו עוסק בעבודת הניקיון, עלה המנוח על שכבת הגבס שכיסתה את הפיר, היא נשברה, נפער בה פתח והמנוח נפל דרכה מטה 4 קומות, כ - 11 מטרים, על רצפת הבניין.

עקב כך, מצא המנוח את מותו.

כתב האישום מונה את הטענות השונות ביחס למעשיהם ומחדליהם הרשלניים של הנאשמים - ובקצרה:

נאשם 1: לא דאג שהעבודות תבוצענה תחת פיקוחו של מנהל עבודה, אפשר עבודה לא בטוחה באזור הפיר, אפשר עבודה ללא גידור, לא דאג לסימון אזור הפיר בשלטי אזהרה, לא הדריך את העובדים, לא דאג שהעבודה תתבצע בהתאם לתקנות הבטיחות.

נאשם 2: לא פיקח על העובדים ועל בטיחות עבודתם, לא ביצע הדרכה בדבר הסיכונים בעבודה, אפשר עבודה בפיר

בלא גידור ובלא אמצעים שיבטיחו מפני נפילת אדם, לא דאג לסימון הפיר ולשילוט אזהרה, לא פיקח כנדרש על העבודות.

נאשם 3: הסיר את הגידור מסביב לפיר ולא דאג להחזירו, הורה למנוח ולעובד הנוסף לעבוד בניקיון בסביבת הפיר, לא יידע את המנוח בדבר הסכנה הקיימת לנפילה, עזב את סביבת הפיר מבלי שדאג להשיב את הגידור על כנו, לא נקט אמצעי זהירות שימנעו נפילת אדם.

ב. חזית המריבה:

נאשם 1 מסר תגובה כתובה, שלפיה:

הודה, כי חברת ב.ש. בלושטיין ביצעה את העבודה המתוארת בסעיפים 1 - 2 לאישום.

כפר בהגדרה, כי הוא "מבצע הבנייה" לפי התקנות.

כפר בטענה, כי מאוגוסט 2009 לא מונה מנהל עבודה.

אישר כי מינה את נאשם 2 לשמש כאחראי בטיחות באתר.

אישר כי נקשר בהסכם עם חברת "תפוז" לאספקת כוח אדם לאתר.

אישר כי נאשם 3 עבד כראש צוות העובדים באתר, והוא קיבל הנחיות מנאשם 2.

אישר כי בזמן הרלוונטי המנוח הועסק באתר.

הכחיש, מחוסר ידיעה, את הטענה כי העובדים לא עברו הדרכת בטיחות.

הודה כי לא נוהל פנקס הדרכה, אך טען כי אין קשר סיבתי בין עניין זה למותו של המנוח.

הכחיש, מחוסר ידיעה, את הטענה כי לא נמסרו לעובדים פרטים אודות הסיכון בעבודה.

הודה כי לא סופק לעובדים ציוד מגן אישי, והוסיף כי "בנסיבות העניין לא חלה עליו כל חובה לספק למנוח ציוד מגן אישי".

הכחיש את הטענה, כי היה באתר פיר פנימי, אשר כוסה בגבס וגודר.

הכחיש, מחוסר ידיעה, את ההוראה של נאשם 2 לנאשם 3, בדבר יציקת הבטון מסביב לפיר, ואת ההוראה להסיר את הגידור.

הכחיש, מחוסר ידיעה, את ההוראה של נאשם 2 לנאשם 3 ואת הוראתו של נאשם 3 למנוח ולעובד נוסף לעסוק בניקיון, באזור הקומה הרביעית בסמוך לפיר.

הכחיש, מחוסר ידיעה, את נסיבות נפילתו של המנוח, למעט את הטענה, כי המנוח נפל דרך הפיר וכתוצאה מכך מצא את מותו.

כפר בטענות בדבר פרטי רשלנותו.

נאשם 2 מסר תגובה כתובה, שלפיה:

אישר את ביצוע העבודה באתר, את הוספת הקומות, את העובדה שנאשם 1 הוגדר "מבצע הבנייה" לפי התקנות ושהחל מאוגוסט 2009 לא מונה מנהל עבודה באתר.

אישר כי בחודש מרץ 2010 נחתם חוזה בינו ובין נאשם 1, ובו סעיף שחייב הקפדה על בטיחות העובדים בבניין, אך טען, כי חוזה זה אינו הופך אותו להיות "מנהל עבודה" ואינו מסיר את חובתו של "מבצע הבנייה" למנות מנהל עבודה האחראי לבטיחות.

אישר את ההסכם לאספקת כוח עבודה עם חברת "תפוז".

אישר כי נאשם 3 עבד כראש צוות עובדים ובתוקף תפקידו היה בקשר רציף עם נאשם 2, אשר מסר לו הנחיות עבודה.

אישר כי במועד הרלוונטי המנוח הועסק באתר.

טען כי נאשמים 1 - 2 פעלו לפי התקנות והוסיף כי הם "התקינו את כל אמצעי הבטיחות על מנת למנוע תקריות כאלה

ואחרות, המנוח עסק בפעילות ניקיון לכן לא הייתה חובה לספק ציוד אישי מגן והחובה לעדכן על סיכונים הייתה של מעסיקו של המנוח מר גדעון וילאם...ושל נאשם 3".

טען כי נאשם 2 הורה לנאשם 3 לבצע יישור של קיר בטון וסגירת הפתח ולא לבצע עבודת יציקת בטון סביב הפתח.

אישר כי לצורך יישור קיר הבטון היה צורך להסיר את הגידור, נאשם 3 היה מודע לחובתו להחזיר את הגידור והוא לא עשה זאת.

נאשם 2 לא היה מודע לכך שנאשם 3 לא הקפיד על בטיחות.

אישר כי אכן הגידור הוסר בידיעתו ובהסכמתו.

אישר כי הפיר נותר בלתי מגודר.

לא היה לו קשר עם המנוח או עם עובדיו של נאשם 3.

הכחיש, מחוסר ידיעה, כיצד מצא המנוח את מותו.

כפר בטענות בדבר פרטי רשלנותו.

נאשם 3 מסר תגובה כתובה, שלפיה:

כפר באמור בסעיף 1 לעובדות, מחוסר ידיעה, מסר כי הוא היה עובד "יומית" של חברת "תפוז", אשר החל את עבודתו בחודש מאי 2009, עבד בהסעת עובדים לאתר, עסק בעבודת כפיים באתר, פעל לפי הוראות שקיבל מווילאם גדעון, אשר שימש כבעלים ומנהל של חברת "תפוז", קיבל הוראות מנאשמים 1 ו- 2.

אישר את טיבה של העבודה - הוספת הקומות.

אישר כי נאשם 1 שימש "מבצע בנייה" לפי התקנות.

אישר כי העבודה בוצעה מאוגוסט 2009 בלא מנהל עבודה.

הודה כי ממרץ 2010 נאשם 1 מינה את נאשם 2 כאחראי על בטיחות העובדים.

הכחיש כי בתקופה הרלוונטית שימש נאשם 3 כראש צוות עובדים, אלא כמסיע עובדים ועובד כפיים בשכר יומי.

הכחיש, מחוסר ידיעה, כי המנוח עבד באתר.

אישר כי לא קיבל הדרכה בדבר סיכונים הקיימים בעבודה.

הודה שלא נוהל פנקס הדרכה.

כפר בטענה, כי ביומן העבודה נעשו על-ידו רישומים שונים.

אישר כי נאשמים 1 ו- 2 לא ספקו לו ציוד מגן ולא מסרו לו הדרכה.

כפר בכך שבמקום היה פיר, כמתואר בעובדה 1.

הודה שקיבל הוראה מנאשם 2 להסיר את הגידור לשם יציאת הבטון, ואכן הגידור הוסר על-ידו.

לאחר היציאה התבקש על-ידי נאשם 2 להגיע אל הקומה העליונה כדי להתחיל בעבודות ריצוף.

בטרם בוצע גידור חוזר, התברר כי המנוח עלה לקומה העליונה.

הוסיף, כי גם מבחינה מעשית לא ניתן היה להחזיר את הגידור בטרם תתייבש חגורת הבטון, אשר נוצקה.

טען כי המנוח נדרש בידי נאשם 2 (באמצעות אחד בשם גדי גמבר, אשר הסביר לעובדים הזרים מה עליהם לעשות) לעלות אל הקומה העליונה כדי לבצע עבודות ניקיון.

אישר את מותו של המנוח.

כפר בטענות בדבר פרטי רשלנותו.

ראשית, ראוי להציג מספר הוראות חוק רלוונטיות:

(א). תקנות הבטיחות בעבודה (עבודת בנייה) התשמ"ח - 1988 קובעות מדרג של אחריות:

סעיף 2 (א) לתקנות הנ"ל מטיל את האחריות לענייני הבטיחות **לפתחו של "מבצע בניה"**, **אלא אם כן אותו אדם מינה מנהל עבודה**, אשר אחראי כי העבודה תתבצע בבטיחות ולפי הדין.

סעיף 3 (א) לתקנות הנ"ל קובע מי **כשיר לשמש מנהל עבודה**, כלומר מי שסיים קורס למנהלי עבודה, או שהוא מהנדס אזרחי שצבר ניסיון של שנתיים בבנייה, ועבר את מבחן אגף ההכשרה במשרד העבודה והרווחה או בעל ניסיון כמפורט בנסיבות סעיף קטן ג' לתקנה.

סעיף 5 לתקנות הנ"ל משלים את סעיף 2 (א) וקובע את **האחריות על מנהל העבודה**, ובתנאי שמבצע הבניה מינה אותו, **ואם לא מינה מנהל העבודה, שבה האחריות לרבוץ לפתחו של "מבצע הבניה"**.

סעיף 6 לתקנות הנ"ל קובע שאם מזמין העבודה, הטיל את ביצוע העבודה על **קבלן ראשי**, רואים אותו כ"מבצע הבניה" לעניין חובות הבטיחות ואותו קבלן ראשי הופך להיות כ"מבצע הבניה", כלומר עליו החובה למנות מנהל עבודה.

בית-המשפט העליון בע"א 1051/14 **עדן נגד המל"ל**, תק-על 2015(3), 8921 שב ועמד כל תכליתן של הוראות אלו:

"נקבע, כי בבסיס התקנה עומדות שתי תכליות עיקריות - הראשונה היא הבטחת

הבטיחות במתחם בו מתבצעת הבניה, והשנייה היא יצירת "כתובת" אחת ממנה יוכל להיפרע אדם שנפגע ונגרם לו נזק כתוצאה מהפרת התקנות. יצירת "כתובת" אחת נדרשת גם על מנת שלא ייווצר מצב של "נפילה בין הכסאות", כאשר באתר בניה עובדים מספר גורמים. במצב כזה יש חשיבות עליונה לקביעת גורם אחד שיהיה אחראי על כל הנדרש לשם הבטחת קיומם של תנאי בטיחות הולמים, ובכלל זה יצירת תיאום בין הגורמים השונים הפועלים באתר. על-מנת ששתי תכליות אלו ימומשו, נקבע בפסיקה כי קיימת חשיבות רבה להימצאותו של גורם אחד שיהיה אחראי בכל גזרות הבניה לקיומן של הוראות הבטיחות...".

ובע"א 1062/15 **והבי והבי נגד חאלד כמאל נזאל**, תק-על 2016(2), 6049: "כפי שניתן לראות, תקנות הבטיחות מבטיחות כי בכל רגע נתון יהיה גורם שיישא באחריות למילוי הוראות הבטיחות. הטעם לכך הוא כפול. ראשית, קביעתו של גורם ייעודי ומוגדר נועדה להביא לתיאום מירבי בין הגורמים השונים הפועלים באתר הבניה ולהבטיח את השמירה על הוראות הבטיחות באתר. שנית, ריכוז האחריות בתחום הבטיחות משמעו יצירת "כתובת" ברורה ממנה ניתן יהיה

להיפרע מקום בו נגרם נזק כתוצאה מהפרתן של הוראות הבטיחות".

בנסיבות תיק זה, אין זה שנוי במחלוקת אמיתית, שבעת קרות התאונה לא מינה "מבצע הבניה" (כלומר: "חברת ב.ש. בלושטיין בע"מ" - "בית בכפר", שנציגה הברור לעניין זה היה נאשם 1) מנהל עבודה כדין.

לפיכך, האחריות הראשונית, האינהרנטית, לכל ענייני הבטיחות רובצת לפתחה של חברה זו, ובתוך כך לפתחו של נאשם 1 שהיה נציגה הרלוונטי לעבודות הבניה באתר התאונה.

נאשם 1 לא מילא את חובתו שבדין ליצור את אותה "כתובת ברורה", אשר תרכז את האחריות בתחום הבטיחות - כאשר אין כתובת ברורה אזי מען הבטיחות אינו מגיע לייעדו, ולפיכך האחריות הנובעת ממחדל זה ממשיכה ורובצת לפתחו.

נאשם 2 לא היה מנהל עבודה, כדרישת הדין והתקנות דלעיל ולא מילא את הדרישה, שיתכן ויכולה הייתה להסיר את אחריותו של נאשם 1.

(ב). סעיף 79 לתקנות הנ"ל מחייב נקיטת אמצעים שונים לגידור פתחים ולמניעת נפילת ציוד ואדם.

"גידור פתחים מסביב לפתח ברצפה, במשטח עבודה, במדרכת מעבר, ברצפת פיגום, בגג, במסלול מדרגות או בפיר מעלית יותקן אחד מאלה: (1) אֶזֶן יד ואֶזֶן תִּיכוֹן מתאימים ובחוזק נאות למניעת נפילתו של אדם, וכן לוחות רגליים למניעת נפילתם של חומרים או ציוד, כאמור בתקנות 9, 10 ו-11; (2) **מכסה בעל חוזק מתאים** למניעת נפילת אדם, חומרים או ציוד, שיובטח נגד הזזתו המקרית מהמקום ולא יהווה מכשול".

סעיף 1 לתקנות מגדיר: **פתח ברצפה** - חלל שמידתו הקטנה ביותר **עולה על 10** סנטימטרים".

הדברים ברורים.

אף אם לא הייתה נקבעת בתקנות נורמת התנהגות, הרי שנורמה זו נקבעת מכוח דיני הרשלנות הכלליים, מתוך חובתו של אדם סביר, בנעליו של מבצע הבניה, או הגורם האחראי על הבטיחות, לנקוט באמצעים סבירים, נוכח מצב דברים מסוּכָּן.

ואכן, פשיטא שאינה צריכה פלפול מיותר, שפתח שדרכו עלול ליפול אדם לעומק ולהיפגע, הוא מצב דברים מסוּכָּן, המחייב גידור, ואם הגידור מוסר לצרכי עבודה, הרי שלא ניתן להשאירו פתוח בלא השגחה ובלא שהגידור הוחזר למקומו.

בין הצדדים נפלה מחלוקת פרשנית, האם חל סעיף 79, אם לאו, האם מדובר בפתח, או שמא "רצפה" או שמא "תקרה".

נאשם 1 הגדיל לעשות, בהציגו בעניין זה את פרשנותו המשפטית של ד"ר אלעזר ביקלס (נ/4) אשר חיווה דעתו (עמודים 3 ו- 4), תוך בחינת הגדרת "רצפה" במילון אבן שושן, כי "משנבנו סביב פתח האור בקומה רביעית קירות בטון, אין מדובר עוד ב"פתח ברצפה". משהותקנה בתוך פתח האור תקרה זמנית שמילאה באופן מלא את חלל פתח האור, אין מדובר עוד ב"פתח".

לא אדע, כיצד זה חמקה תקנה 79 מתחת לרד"ר של ד"ר ביקלס הנכבד, וכיצד זה אליבא דד"ר ביקלס הנכבד, איבדה ה"רצפה" את מעמדה, וכיצד נגזל מה"פתח" צביונו, רק משום שנבנו סביבו קירות בטון.

תכליתו והגיונו של סעיף 79 אינם צריך את סדנת הדרש - פתח מסוכן לאדם יכול שייחשב כזה, אם הוא במידות המאפשרות נפילת אדם (ובכלל זה מעל 10 ס"מ - גם אם אדרש להגדרה שבתקנות) - גם אם אותו פתח נאטם באמצעים בלתי מתאימים העלולים להוביל לנפילתו של אדם.

התכלית הפרשנית היא תכלית שמטרתה להעניק משמעות לדיני הבטיחות, הבאים להבטיח את שלומם וביטחונם של בני אדם ועל כן פתח שנאטם באופן שאינו מונע נפילת אדם - לפתח ייחשב.

אין להידרש להגדרות מילוניות, אלא לתכלית החקיקה ולטבעה של הזירה - התקנות נולדו לשמור על בטיחותם של אנשים ונוכח תכלית זו יש לפרשן.

לא אדע כיצד חיווה ד"ר ביקלס דעתו, כי מאחר והפתח נאטם, כפי שנאטם, הפך בדרך של מטמורפוזה מדהימה להיות "תקרה".

מדובר בפתח שנאטם בפלטת גבס דקיקה, חסרת משמעות אמיתית.

המטרה התכנונית המקורית לא הייתה לבנות במבנה "תקרה", והתקנת פלטת הגבס הייתה זמנית ביותר.

היהפוך פתח "אטום" ל"תקרה" את עורו? האם "פתח" אשר נאטם, לצורך הדוגמא, בבד כהה, מאבד את מהותו כ"פתח"? האם במקרנו פתח שנאטם בפלטת גבס שבירה, מאבד את מהותו, את אופיו המסוכן, והופך להיות "תקרה" יציבה?

העובדה שניתן להיכנס, בלא מאמץ מיוחד, אל זירת הנפילה ולדרוך עליה (גם אם יש במקום חומה נמוכה), והיא חלק

אינהרנטי מאותו משטח המאפשר תנועת בני אדם, מקנה לזירת האסון את אופיו כ"רצפה", ואם יש בה פתח, הרי שיש לאטום אותו.

באותה רצפה נבנה פתח - הפתח שדרכו נפל המנוח והיה עליו להיות מוגן מפני סיכון של נפילת אדם.

במקרנו, ביום המקרה, בעת ביצוע העבודות, ומיד לאחריו, לא היה גידור, והנאשמים לא ווידאו, די הצורך, כנדרש מאדם סביר בנעליהם, כי הפתח לא יוותר בלא השגחה, או אטימה, למניעת נפילתו של אדם.

אסור היה לנאשמים 2 ו- 3 לבצע את העבודה סביב הפתח, בלא לוודא כי עם סיום העבודה, הוא נותר בלא השגחה, גידור או אזהרה, ואילו נאשם 1 היה ממנה מנהל עבודה, היה זה גם תפקידו לוודא זאת.

(ג). תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים) תשנ"ט - 1999 קובעות:

סעיף 2: "מחזיק מקום עבודה **ימסור לעובד במקום העבודה מידע עדכני בדבר הסיכונים במקום**, ובפרט בדבר הסיכונים הקיימים בתחנת העבודה שבה מועסק העובד, וכן ימסור לו הוראות עדכניות לשימוש, להפעלה ולתחזוקה בטוחים של ציוד, של חומר ושל תהליכי עבודה במקום".

סעיף 1 לתקנות מגדיר "מחזיק", בין השאר כמעביד, הבעלים, בעל מקום העבודה, המנהל בפועל את מקום העבודה.

חובתו של זה אינה מוציאה את חובתו של חברו.

בהחלט יתכן, כי צמחה חובת הדרכה גם למעסיק הישיר, חברת "תפוז", אך היא אינה מוציאה את חובתם של נאשמים 1 ו- 2 לדאוג להדרכה, לאזהרה, גם בתוך ד' אמות מקום עבודתם, ומפני סיכונים קונקרטיים, שאליהם לא יכול המעסיק הישיר (מטבע הדברים) לכוון.

בשום מקום לא נמסר כי הם יצאו מנקודת הנחה, שיתייצבו לעבודה עובדים מיומנים שעברו הדרכות מתאימות והם לא וודאו כי כך יהיו פני הדברים.

בתקנות הנ"ל מובאות חובות כלפי מחזיק מקום העבודה, **לקיים הדרכות**, לוודא את **הבנת הסיכונים** וכיו"ב לפחות פעם בשנה, ועליו לוודא כי העובדים פועלים לפי ההדרכה.

התקנות מכריזות על המובן מאליו - לא ניתן לאפשר מצב דברים, שבמסגרתו יכנס עובד לאתר בנייה, שהיא סביבה מסוכנת, מבלי שמעבידו, או האחראי על הבטיחות, ימסור לו מידע מפורט על הסיכונים הטמונים בסביבת עבודתו,

יעשה כן ברחל בתך הקטנה, בשפה המובנת לו, לאחר שוידא, חזור וודא שהוא מבין את שהוסבר לו.

העובדים, ובכלל זה המנוח לא קיבלו כל הדרכה בדבר הסיכונים שבאתר הבנייה, כפי שפירטתי לעיל, את המנוח כלל לא פגשו לפגישת עבודה, ולכל היותר מלבד ברכת "בוקר טוב", הוא הוכנס אל תוך המאפליה של סביבת העבודה כעיוור חסר אמצעי נחיה.

היה זה יומו הראשון של המנוח בעבודה - איש לא שוחח עמו, איש לא דאג לעמוד על קנקנו, איש לא הדריכו, איש לא הסביר לו מה הסיכונים החבויים בתוך ד' אמות מקום העבודה שלו.

העובדה, כי המעסיק, "חברת תפוז", לא הועמד לדין, אינה מקימה טענת אפליה, העולה כדי "הגנה מן הצדק".

בע"פ 5975/14 **אברהים אגבריה נגד מדינת ישראל**, תק-על 2015(4), 16138 נקבע: "טענת ההגנה מן הצדק נועדה לחול במקרים שבהם "הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית" (כפי שמורה סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי)) וההצדקה המרכזית לשימוש בה "היא הרצון להבטיח כי רשויות החוק ינהגו באופן ראוי, כמתחייב ממעמדן כגוף שלטוני...בבחינת הטענה של הגנה מן הצדק יש להביא בחשבון מגוון רחב של שיקולים, ובכלל זאת את חומרת העבירה, נסיבות המקרה וכן שיקולים של גמול והרתעה. יש לאזן במכלול השיקולים גם את האינטרס הציבורי בקיום המשפט, במיצוי הדין עם עבריינים ובשמירה על ביטחון הציבור ועל זכויותיהם של נפגעי העבירה. מנגד, יש להביא בחשבון גם את זכויות הנאשם, את טוהר ההליך הפלילי, את השאיפה להביא לפסילת מהלכים נפסדים של התביעה ולשמור על אמון הציבור בבית המשפט...המשטר של הדין הפלילי מושתת לא רק על השאיפה להרשיע ולהעניש מי שכשלו בביצוע עבירות, אלא גם על תחושת צדק שבבסיסה עומדת ההנחה שאכיפת הדין אינה מקרית או שרירותית".

וראו המבחנים שנקבעו בע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נגד בורוביץ**, פ"ד נט (6) 776.

בנסיבות תיק זה - לא ניתן לזהות פגמים חריפים בניהול ההליך, התנהגות שערורייתית של הרשות, אפליה חמורה, כזו הצורמת את האוזן וממליחה את העין, שפוגעת בתחושת הצדק וההגינות, באופן שביית-המשפט אינו יכול להבין מדוע כך הוחלט, ומה היו שיקוליה בכתב-האישום.

אני דוחה את הטענה בעניין זה.

(ד). תקנות הבטיחות בעבודה (ציוד מגן אישי) תשנ"ז - 1997 מחייבות את המעביד לספק לעובד ציוד מגן אישי, למניעת סיכוני בטיחות לעובד, לפי העניין.

למרות שגם בנושא זה נפל כשל חמור, הרי שנוכח נסיבות קרות התאונה, ניתן לומר כי עניין זה שולי יחסית, משום

שהמנוח היה מוצא את מותו גם אם היה חמוש באמצעי מיגון אישיים.

(ה). תקנות הבטיחות בעבודה (עבודה על גגות שבירים או תלולים) תשמ"ו - 1986 קובעות:

תקנה 3 (א) "לא יועסק אדם בעבודה על **גג שביר או תלול** אלא אם כן ננקטו אמצעים שימנעו נפילתו, בהתחשב במבנה הגג, בשבירותו, בשיפועו או בהשפעת מזג האוויר".

תקנה 4 קובעת: "לא יעבוד אדם על גג שביר או תלול אלא בהימצאו על לוח דריכה או זחילה מתאים, שהונח כך שבזמן עבודה עליו תימנע שבירת סיכוך הגג והלוח הובטח בפני תזוזה ובפני נדנוד".

תקנה 6 קובעת: "הוראות תקנה 4 לא יחולו כאשר (1) גובה הנפילה אינו עולה על 2 מטרים. (2) המרישים הנושאים את חומר הסיכוך (הפטות) ערוכים כך שהם יוצרים מרובעים שאורך כל צלע שלהם אינו עולה על 50 סנטימטרים. (3) מתחת לומר הסיכוך קיימת רשת שתמנע נפילת העובד בעת שבירת חומר הסיכוך. (4) מתחת לגג השביר נמתחה רשת שיש בכוחה לבלום בבטחה אדם הנופל לתוכה".

לפי תקנה 6 (ב) די באחד האמצעים הללו.

הנאשמים טענו, בעיקר נאשמים 1 ו- 2, כי תקנות אלו חלות, ותקנה 6 פוטרת אותם מאחריות.

תקנות אלה אינן חלות **במישרין** על מקרנו.

התאונה לא התרחשה על "גג שביר או תלול", אלא על **פתח אור, במישור רצפתי** (למרות החומה הנמוכה) שנאטם באופן שאינו מסוגל לשאת משקל אדם.

איש מהמעורבים הרלוונטיים, לא ראה כאן, בזמן אמת "גג", אלא "פתח" במישור רצפתי.

בהערת אגב, אציין, כי תקנה 6 מסייגת את תקנה 4, אך לא את תקנה 3 הקובעת את ההנחיה הנורמטיבית העיקרית.

כמו כן, בהערת אגב בלבד, אוסיף, כי הקביעה בתקנות מתווה קנה מידה של התנהגות - זהו קנה מידה הכרחי, אך לא מספיק ואילו עבירת הרשלנות, עתים דורשת מעבר לכך - נקיטה באמצעים סבירים הרבה יותר.

יחד עם את, ניתן לגזור מתקנות אלה, קנה מידה של התנהגות, בדרך של היקש - אילו אמצעי זהירות חמורים נדרשים,

כדי למנוע נפילתו של אדם.

(ו). סיבתיות חלופית ומצטברת:

אין לבחון את אשמתו של כל נאשם ונאשם במשקפיים הרגילים לקיומו של קשר סיבתי. כלומר, אין להפעיל כאן מבחן סיבתי פיזי, כגון מבחן ה"אלמלא" (האם אלמלא התנהגותו של זה הייתה נמנעת התוצאה הקטלנית אם לאו).

הפעלת מבחן ה"אלמלא" על התנהגותו של כל נאשם ונאשם, במקרנו, תוביל למצב דברים אבסורדי, שבמסגרתו איש מהם אינו קשור לתוצאה הקטלנית, וכך יהיה תמיד במקרים כגון אלה.

על כן, יש להחיל מבחנים של סיבתיות חלופית ומצטברת.

סיבתיות חלופית:

במקרים אשר בהם קיימות מספר התנהגויות שונות, אשר בידי כל אחת, אם תעמוד בפני עצמה, יש כדי להביא לקרות התוצאה ותוצאה זו קרתה בהשפעת שני הגורמים הללו, מפעילים את מבחן הסיבתיות החלופית.

עסקינן לפחות בשני גורמים, שאין ביניהם קשר של שותפות (שאם לא כן יש לראותם כאחד - בעבירות מתחום הרשלנות אין קשר של שותפות), כאשר לכל גורם יש פוטנציאל בשיעור של 100% להביא לקרות התוצאה ושני הגורמים (או יותר) פעלו והביאו יחד לתוצאה.

הסיבתיות החלופית מוסדרת בסעיף 309 (4) לחוק העונשין:

"בכל אחד מן המקרים המנויים להלן יראו אדם כאילו גרם למותו של אדם אחר, אף אם מעשהו או מחדלו לא היו הגורם התכוף ולא היו הגורם היחיד למותו של האחר... (4) במעשהו או במחדלו החיש את מותו של אדם הסובל ממחלה או מפגיעה שהיו גורמות למותו גם אילו לא מעשהו או מחדלו זה".

סיבתיות מצטברת:

בנושא זה הכוונה למצב דברים שבו פעלו שני גורמים בלתי תלויים זה בזה (שאם לא כן הרי לפנינו שותפים ואין כל בעיה לראות את האחד אחראי לפעולתו של האחר) כאשר כל התנהגות, כשלעצמה, לא היה בכוחה להביא לתוצאה, למשל

למוות, אך בכוח שתיהן ביחד, כשהן מצטברות זו לזו - ורק כשהן מצטברות זו לזו - להביא לתוצאה. מדובר על מקרים, אשר אין בכוחו של כל גורם מעורב כדי להביא למוות, אלא אם הוא מצטבר ומשלים את הפוטנציאל של חברו.

הסיבתיות המצטברת מוסדרת בסעיף 309 (5) הקובע:

"בכל אחד מן המקרים המנויים להלן יראו אדם כאילו גרם למותו של אדם אחר, אף אם מעשהו או מחדלו לא היו הגורם התכוף ולא היו הגורם היחיד למותו של האחר... (5) מעשהו או מחדלו לא היה גורם מוות, אילולא נצטרף עמו מעשה או מחדל של האדם שנהרג או של אדם אחר".

במקרונו, כפי שאפרט בהמשך, התאונה ומותו של המנוח נגרמו עקב הצטרפותם של מעשים ומחדלים של שלושת הנאשמים - איש איש - בתחומי אחריותו ולפי מעשיו ומחדליו.

ד. דין עובדתי:

אני קובע את הממצאים הבאים:

(1) המנוח דרך על משטח הגבס, אשר נשבר, הוא נפל מטה ומצא את מותו:

אכן, המאשימה לא הציגה ראיות ישירות המלמדות כיצד מצא המנוח את מותו.

אין עדי ראיה לנפילה.

ואולם, קיימות ראיות נסיבתיות.

אין חולק כי המנוח הועסק באתר מטעם חברת "תפוז" (ת/38 - ת/40 שורה 59).

היה זה יומו הראשון של המנוח בעבודה באתר: "יש לו טופס 101 בלבד כי הוא עבד כמה ימים ונהרג" (ת/40 שורה 112).

הראייה הנסיבתית, המרכזית מוצאת ביטוייה בתצלומים מספר 21 - 24 שבלוח הצילומים - ת/28, כדלקמן: "צילום תקריב של המנוח מקומה 4" וכן יתרת התצלומים המתארים את הפתח בכיסוי הגבס.

רס"מ אברמוב מרק העיד: "אם נלך טיפה כמה פרסומים אחורה, מתצלום 21 אפשר לראות שאני מתקרב לחור בקומה רביעית וממנו אני מצלם את מה שנמצא למטה" (עמוד 13 שורות 15 - 16).

כלומר, השוטר הגיע לזירה, זיהה את גופת המנוח, ניגש לקומה הרביעית, הביט מטה אל תוך הפתח שנפער במשטח הגבס וצילם מלמעלה למטה את המנוח.

עולה מתמונות שצולמו ת/28 + ת/31 האתר המדובר מגודר בחגורת בטון שגובהה כ - 48 ס"מ (עדות המפקח עמוד 33 שורה 19).

כלומר, סביר להניח, שהיה על המנוח, בכדי לפסוע על משטח הגבס, להרים את רגלו כ - 48 ס"מ ולהיכנס פנימה.

אין מקום לגלוש על כנפי הדמיון, ולאמץ אפשרויות מרחיקות לכת, כגון שהמנוח נפל מהקומה החמישית, כ"נר", הישר אל תוך משטח הגבס של הקומה הרביעית, בדיוק מופלא אל תוך אחד הריבועים ששטחו כ - 50/50 ס"מ. אפשרות זו, בלתי סבירה בעיניי.

אין להניח, כי הוא ביקש לשם קץ לחייו, כך בצורה כה דמיונית, מוזרה, לכוון את נפילתו, תוך דריכה על לוח הגבס, בבחינת ישבר - ישבר - לא ישבר - לא ישבר.

בע"פ 347/88 **איוון (גוהן) דמיאניוק נגד מדינת ישראל**, פ"ד מז(4) 221 נקבע: "אין על בית המשפט להפליג למרחקים ולהניח, למרות הוכחה ודאית שהובאה לפניו, את קיומה של השערה העלולה להתאמת במקרה שלפניו... לא די בהעלאת טענה אשר כזאת תוך מתן הסברים תיאורטיים, שאין בהם יותר מהשערה קלוטה מן האוויר. לזאת לא ייקרא "ספק סביר", שמובנו ספק שיש לו אחיזה סבירה בחומר הראיות".

ובע"פ 112/69 **מחמד עלי עבדאללה חליחל נגד מדינת ישראל**, תק-על 69(2) 17: "אל

לו, לבית-המשפט, לחוש לאירוע מאורע רחוק ויוצא דופן...אם אמנם התרחש, בקנה אחד עם חפותו של הנאשם בעוד שהעדויות שהושמעו במשפט, ושבת-המשפט מאמין בהן, מוליכות למסקנה סבירה הרבה יותר והיא שהנאשם איננו חף".

ואכן גם בעיני המעורבים אשר הגיעו מיד לזירה, הסתברה האפשרות המידית, הברורה, שהמנוח פסע על לוח הגבס, שנשבר תחת משקל רגליו, ונפל מטה, כהגיונית והסבירה ביותר.

כך, נאשם 2 מסר בהודעתו (ת/7): "**לפי מה שאני ראיתי הבחור נפל כתוצאה מהתמוטטות של גבס שהיה על פתח (פתח - ולא תקרה - מ.מ) שמיועד לכניסת אור וכנראה שהבחור דרך על הגבס, הגבס נשבר והבחור נפל.** אני לא מבין איך הוא נכנס לשם כי בד"כ זה סגור, אבל היום זה כנראה היה פתוח בגלל העבודות" (שורות 21 - 26).

אכן, סביר להניח, כי אין בכוחו של משטח הגבס לשאת את משקלו של המנוח ועניין זה מוסכם על הכל.

אין חולק כי המנוח מצא את מותו, וראו גם **ת/1 הודעת פטירה של המנוח.**

מותו של המנוח מתיישב עם מסקנה, כי הוא נגרם מנפילה, וראו בעניין זה **ת/2 חוות דעת מאת פרופ' יהודה היס, שלפיה:**

"מותו נגרם מנזק חמור למוח עם שברים בגולגולת בעקבות חבלה קשה בראש, בכוח באופן יחסי רב. בנוסף נמצאו פצע קרע בטחול ובריאה. **לפי הנסיבות נפל מגובה וממצאי הנתיחה מתיישבים עם הנסיבות.**"

הנאשמים לא בקשו להעיד את פרופ' היס, בכדי לבסס השערות שונות שאותם הציגו בסיכומיהם.

יצוין, כי בחוות הדעת נמסר כי **משקלו של המנוח 54 קילו בלבד** (עמוד 2). כלומר, היה זה אדם בעל ממדי גוף קטנים, שבהחלט מאפשרים את המעבר דרך פתחי המרישים.

עוד נמסר, כי בדמו של המנוח "לא נמצאו אלכוהול, סמים או תרופות" (ת/3).

אני קובע, שצבר הנסיבות דלעיל, מוביל לקביעה, כנדרש בפלילים, שהמנוח נפל מן הקומה הרביעית, דרך הפתח שנפער במשטח הגבס, מטה, ועקב כך מצא את מותו.

(2). העד גדי גמבר:

כבר עתה אציין, כי היה קושי אובייקטיבי, אמיתי, לתקשר עם העד ולקבל ממנו תשובות מלאות, ממצות, לאחר שהבין את הנשאל, ולא הייתה זו בעיה של שפה.

ואכן, עדותו שיכולה הייתה להיות פשוטה ולהסתיים מהר ארכה משעה 09:30 - 11:20 (ראו ההחלטה בעמוד 25).

ודוק, אין מדובר בעד שהתחמק ממתן תשובות או שהעיד עדות שאינה אמת.

עדותו מקימה חשש, כי אין ערובה גם לטיב הדברים שמסר בהודעתו במשטרה (ת/35) מעבר לתשובות לשאלות פשוטות (שביחס אליהן קיימת הנחה כי הובנו על-ידו) במיוחד נוכח העובדה שנחקר בשפה העברית (עמוד 17 שורה 3).

הרושם שהתקבל מהעד מתיישב עם הטענה, כי מדובר בפועל פשוט, שהגיע בבוקרו של יום, קיבל הוראות עבודה, סיים את עבודתו, והוא לא יכול היה להפעיל שיקול דעת רחב יותר.

ברור לכל, כי אם מאן דהוא (וכוונתי כאן בעיקר לנאשם 2) ביקש למסור לעובד זה הוראות בטיחות, היה עליו לעשות כן, כשם שמבגירים לילד קטן מה אסור ומה מותר, ברחל בתך הקטנה, לוודא מספר פעמים כי הבין את המצופה ממנו וממה עליו להיזהר, להוליכו בידו אל מקום הסכנה ולהצביע לו עליה ולא מיותר יהא לציין גם כי מדובר באדם כבד שמיעה (עמוד 8 שורה 25).

לא ניתן היה להסתפק במתן הוראות "רגילות" לעובד זה ולצפות שיבין וחובה להסביר לו, לדוק פורתא, ולוודא כי הוא הבין עד תום.

בוודאי שלא ניתן היה לעשות עד זה שלוח להעברת הוראות בטיחות לאחר.

קשה לראות כיצד נאשם 2 תקשר עם עד זה, בבהירות, והעביר לו הנחיות. בהחלט עולה שאלה נכבדה, כיצד ניתן היה, לפי עדותו של נאשם 2 לתקשר אתו: "היה לו קושי עם שמיעה, ודיברתי אתו בקול רם, הסתדרתי אתו טוב מאוד. הוא לא בעל מקצוע, הוא בא אלי כעובד ניקיון ועבדתי אתו כפועל פשוט....הוא בן אדם אחראי...ש: הוא הבין את מה שדרשת ממנו? ת: כן. (עמוד 116 שורות 25 - 31).

ראיתי את העד על דוכן העדים, ואין צורך בדמיון רב, כדי שתתעורר שאלה הטורדת את המחשבה, כיצד זה התנהל עובד זה, ושכמותו באתר, בלא כל הדרכה או השגחה, ובהעדרו של מנהל עבודה.

בהתאם לעדותו:

העד עבד באתר כפועל (עמוד 9 שורה 1).

קיבל הוראות עבודה מנאשם 2 (עמוד 9 שורות 3 - 4, 14).

ביום התאונה היה העד באתר, לפי דבריו עבד בקומה החמישית, בשלב מסוים הוא ונאשם 2 פרקו משאית מצוידה (עמוד 9 שורה 30), לאחר מכן חזר אל מקום העבודה, לדבריו בקומה החמישית (עמוד 10 שורה 5), אחר שם לבו לשקט מוזר, ירד למטה, הבחין במשטרה, ונדע לו כי המנוח מצא את מותו.

היו מקרים שבהם נאשם 2 מסר לו הוראה כלשהי שאופייה בטיחותי: "בבוקר שאני מתחיל לעבוד יש גוש הוא אומר לי תיזהר לשם לא להתקרב, צריך לשם סרט, סוגרים שם, מה שאסור אני לא מגיש לשם" (עמוד 10 שורות 30 - 31 + עמוד 11 שורות 30 - 31 + עמוד 23 שורה 28).

יחד עם זאת, הוא לא ידע למסור על מקרה מסוים שביחס אליו הוזהר (עמוד 12 שורות 4 - 5), מלבד נתון כללי: "אם משהו אסור עושים סרט, סוגרים אותו בסרט לא מתקרבים לשם" (עמוד 12 שורה 3 + עמוד 14 שורות 13 - 14)

לעיתים, **קיבל הוראות בטיחות עבורו ועבור עובד נוסף**, דובר השפה האמהרית, והעד היה מתרגם לו: "ש: מי אמר לך להגיד לו שיזהר, שישים עיניים טוב, טוב? ת: אלכס אמר לי, בגלל שהוא לא מבין עברית, אני מסביר לו. אלכס בבוקר מסביר לשנינו ואם הוא לא מבין אמהרית אני מתרגם לו" (עמוד 19 שורות 17 - 18 + עמוד 24 שורה 11).

פועלי הניקיון לא היו קשורים אליו (עמוד 13 שורה 22).

לא התבקש לבצע עבודות ניקיון מלבד הניקיון הקשור לעבודותיו (עמוד 21 שורה 17).

אינו מבין את השפה התגרית ולא התבקש לתרגם לפועלים הדוברים את ההוראות לשפה זו (עמוד 13 שורה 32).

ברור לעין שלא ניתן לקבל ממנו עדות אודות המערכת המקצועית, ההיררכית, ששרה, ומה היה תפקידו של זה או אחר, אלא **כפי הבנתו הבסיסית והמצומצמת שלו**, שאין כל ערובה לטיבה (עמוד 14 שורה 27 - למשל - כהכרזתו על נאשם 3 כ"אחראי קבלן").

העיד, כי "לפעמים אני עולה לגג לעשות זפת" (עמוד 24 שורה 23).

לעד **שמיעה לקויה** (עמוד 25 שורה 5).

על כן, אני קובע, כי **לא ניתן לקבוע בהסתמך על עדותו של עד זה, ממצאים בעלי משקל**, כנדרש בפלילים, אלא רק עובדות בסיסיות ביותר, הנוגעות לעבודתו שלו, למראה עיניו באופן בסיסי ביותר.

(3). חוות דעת מאת המפקח על הבטיחות בעבודה ועדותו:

דוד מסטר, המפקח על הבטיחות בבנייה העיד בבית-המשפט, ובמסגרת זו הוגשו חוות דעתו (ת/30) תמונות שאותן צילם (ת/31) עדויות שגבה והיוו חלק מהתשתית לחוות דעתו (ת/32).

בחוות דעתו (ת/30) תאר העד את פרטי התאונה, את עיסוקו הנטען של המנוח עובר למותו, את העובדה שעבודת הבנייה בוצעה בלא שמונה לה מנהל עבודה, כדין, את מקום התאונה, את ממדי הפתח שנפער ברצפה בפלטות הגבס,

עמוד 18

והגיע למסקנות הבאות:

"תאונת העבודה הנ"ל נגרמה בשל נפילת עובד כאשר עבד במקום לא מגודר ללא שימוש בציוד מתאים. עקב העדר עדי ראיה למהלך נפילתו של המנוח לא ניתן לקבוע בוודאות את פעולה ספציפית שביצע סמוך התאונה. ובכל זאת, אפשר להניח שהמנוח עלה על חגורת הבטון לבצע מטלה כלשהי, או מסיבה אחרת והחליק או איבד שיווי משקלו ונפל דרך הפתח. לו היו מדריכים את הפועל על הסיכונים הקיימים בעבודה שאותה הוא נשלח לבצע והיה מבצע את העבודה בהנהלתו הישירה של מנהל העבודה, וכן היו מספקים לו רתמת בטיחות או אמצעי בטיחות אחרים, או הייתה תכנית לביצוע עבודה מסוכנת, התאונה הייתה נמנעת".

באופן דומה, העיד במשפט (עמוד 20 שורות 17 - 28 + עמוד 32 שורות 11 - 20).

ניסיונו והכשרתו של המפקח בכל הקשור לחקירת תאונת עבודה אינם מזהירים. לדבריו: "קורס חדש של חוקרי תאונות עבודה לא עברתי..." (עמוד 22 שורה 5 וכן: "אני כבר שנים רבות לא עושה חקירות..." (עמוד 22 שורה 27).

חקירתו של המפקח את התאונה לקתה בפגמים בסיסיים היורדים לשורשו של עניין.

המפקח לא הגיע אל מסקנותיו בכוחות עצמו, באופן בלעדי, אלא יחד עם מנהלו (עמוד 21 שורה 8 + עמוד 23 שורה 25 + עמוד 25 שורות 30 - 31).

המפקח לא שמר את טיוטות חוות הדעת ולא את הפתק שעליו רשם את הממצאים בשטח (עמוד 21 שורה 17 + עמוד 23 שורה 13).

המפקח העביר את טיוטת חוות דעת להדפסה (עמוד 22 שורה 21) וקיים חשש, בהעדר המסמכים המקוריים שאותם רשם המפקח, כי בהליך הדפסת חוות הדעת המוגמרת (ת/30) נפלו שגיאות.

אין מדובר בחשש לשגיאות חסרות משקל. תחילה, התיימר המפקח להעיד נחרצות: "בטח שאין שגיאות" (עמוד 26 שורה 17). ואולם, בהמשך הדרך בהחלט התגלו שגיאות שנפלו בחוות דעתו, שאין לדעת מה מקורן.

המפקח לא ביצע מדידות ברורות. למרות שהעיד: "מדדתי" (עמוד 26 שורה 29).

התברר, כי המפקח לא אסף נתונים תוך חרדת קודש למשמעותם והפטיר "מה זה משנה" (עמוד 26 שורה 32) ו"מה זה חשוב עכשיו אחרי שנפל הבן אדם" (עמוד 27 שורה 4). וכן: "זה גם סנטיים לפה ולשם"- עמוד 27 שורה 22, כדוגמא, ביחס לשאלה מה רוחב חגירת הבטון. כך, למשל, הוא עצמו לא מדד את גובה נפילתו של המנוח ארצה (עמוד

27 שורה 9) אלא "אני שאלתי מה הגובה..." וכן: "זה לא משנה מאיזה גובה נופל בן אדם..." (עמוד 27 שורה 14). וכן, ביחס למידות הפתח: "יכול להיות שאני בדקתי" (עמוד 36 שורה 29).

בהחלט יתכן שבסופו של יום אין לנתונים אלו חשיבות מכרעת, אך התנהלות זו מלמדת על **בדיקה בלתי קפדנית**, שיתכן וכשלה בפרטים נוספים, בעלי משמעות ושיש לשפוט אותה בהתאם.

המפקח לא בדק בצורה מיטבית במה עסק המנוח עובר לנפילתו. הוא העיד: "הוא עסק בשיוף חגורת הבטון, לפי דבריו של האחראי שלו" (עמוד 28 שורה 25). התברר כי הוא תרגם לעצמו "יישור של חגורת בטון, יישור זה שיוף" (עמוד 29 שורה 9). כל זאת, מבלי לשאול את עצמו היכן אותו ציוד שאמור היה לשמש את המנוח בעבודה זו (עמוד 30 שורה 4, 10, 15).

המפקח חתם את חוות דעתו לאחר שגבה **שתי הודעות בלבד**, ומבלי שעייין מחדש בתיק החקירה, ובכלל הראיות שנאספו על-ידי המשטרה לאחר מכן.

המפקח הסתפק במכתב מאת מנהל העבודה הקודם (ת/34), בדבר מועד הפסקת עבודתו, מבלי לברר את העניין לעומק (עמוד 31 שורות 5, 18).

במהלך ההפסקה בין המועדים שבהם העיד, ניגש המפקח אל הזירה וביקש לבצע בדיקות ומדידות נוספות (עמוד 28 שורה 22). הוא הסביר כי עשה כן "**מתוך סקרנות**" (עמוד 28 שורה 22) וכן: "רציתי לבדוק את הפתח הזה **איפה אני טעיתי**" (עמוד 28 שורה 25) וכן אישר כי עשה זאת במסגרת העבודה (עמוד 30 שורות 19-20). המפקח לא דיווח למנהל שלו על הבדיקה המחודשת שהחליטו לעשות (עמוד 30 שורה 9), שכן לדבריו הוא מדווח לו רק "על משהו חורג" (עמוד 30 שורה 9).

צא ולמד, יש במהלך זה הודאה, כי הוא עצמו לא היה בטוח שהוא מדד ובדק נתונים שניתן לסמוך עליהם, ולפיכך ביקש לבצע בדיקה נוספת.

אכן, אם לדבריו, "בטח שאין שגיאות" - מדוע יש צורך במהלך של ווידוא נוסף? יתירה מכך - מדוע לא דיווח למנהלו על הבדיקה המחודשת? האין בכך הליך חריג?

המפקח לא ביצע בדיקות שונות שניתן היה לבצען. כך, למשל, לא בדק את עובי משטח הגבס (עמוד 34 שורה 20), לא בדק האם הוא מסוגל לשאת משקלו של אדם (עמוד 34 שורה 24 והלאה), לא מדד את הפתח שנפער, שממנו נטען כי המנוח נפל מטה (עמוד 35 שורה 11) לא קיבל את תכניות המבנה (עמוד 38 שורה 11), לא בחן את יומנו של נאשם 2 (עמוד 38 שורה 18), הסתפק בכך שנאשם 2 הצביע לו על מקום התאונה מבלי לברר פרטים נוספים ממקורות מידע אחרים ולהצליבם (עמוד 39 שורה 2) ועוד כהנה וכהנה ליקויים.

המפקח הגיע באיחור לזירה - רק ביום 17/5 - ארבעה ימים לאחר התאונה - ויתכן שראה דברים לאחר שהזירה שונתה וזוהמה (עמוד 37 שורה 8).

כאמור, המפקח הסתפק בגביית שתי הודעות בלבד (ת/32) ומהן הסיק את מסקנותיו (עמוד 37 שורה 16 והלאה).

המפקח גבה את הודעות נאשמים 2 + 3, כאשר אחד נוכח בחקירתו של האחר, מבלי להזהירם, למרות שבטופס גביית ההודעות (ת/32) נרשם כי אלו הודעות תחת אזהרה (עמוד 39 שורה 10 והלאה). הוא לא הקריא לנאשמים 2 + 3 את הודעותיהם לאחר שסיים לכתוב את דבריהם, וכלל לא ברור האם בכלל רשם את הדברים כפי שנאמרו (עמוד 40 שורה 1 והלאה).

המפקח כלל לא התעניין היכן הייתה גופת המנוח ולדבריו, באורח מוזר: "הגופה לא מעניין אותי איפה היא נמצאת" (עמוד 37 שורה 31).

על כן, איני מקבל את דוח החקירה של המפקח כבסיס שבכוחו להוביל לקביעת ממצאים, כנדרש במשפט פלילי. בהתאם, איני מקבל את עדותו, כעדות בעלת משקל, שבכוחה לבסס ממצאים, כנדרש במשפט פלילי.

(4). יומנו של נאשם 2 (ת/15):

זהו יומן שאותו רשם נאשם 2 והרישום בו מתחיל בתאריך 11.4.2010 ומסתיים בתאריך 31.8.2010.

מדובר ברישום אותנטי, רב משקל, שבכוחו ללמד על מצב הבנייה, פעולות לביצוע, טיב ההוראות, חלוקת התפקידים, מערכת היחסים בין הנאשמים, וזאת בזמן אמת, בעיקר ביחס לרישומים שקדמו ליום התאונה וביום התאונה עצמו.

אני קובע כי יש להעניק משקל ראייתי נכבד לדברים שנכתבו ביומן.

ב"כ נאשם 3 טען בסיכומיו, כי קיים חשש, שמדובר ביומן משוכתב. אני דוחה טענה זו.

אמנם, היומן נתפס מידיו של נאשם 2 בתאריך 7.4.11 (ת/15 - זכ"ד מאת החוקר ארבל בני), באופן המאפשר, לכאורה, שכתוב, של הדברים, אולם קשה לקבל את הטענה שהוצגה בידי ב"כ נאשם 3, בסיכומיו, כי נאשם 2 יכול היה לשחזר מזיכרונו את רישומי העבודה והנוכחות, יום יום, ולהעלותם על הכתב באופן משוכתב.

עיון ביומן מלמד כי הוא כולל רישומים בסוגי עט שונים וכן שרבוטים מקוריים.

עיון ביומן מלמד, כי הוא כולל פירוט יומי של נושאים לטיפול.

בתוך היומן קיים מסמך שכותרתו "נושאים לטיפול" והוא כולל רשימה ארוכה של נושאים לביצוע.

הפעולות לביצוע מלמדות האם מדובר בעבודות גמר (פינישים) כפי הטענה, אם לאו, והאם דובר בעבודות הטומנות בחובן סיכון בטיחותי.

בחינה של הרישום ביומן מגלה, כי קיימים בו מספר רב, כמעט יום יומי, של רישומים ובהם מטלות עבודה, ובכללם **הרישומים הרלוונטיים הבאים:**

בתאריך 21.4.2010 נכתב, בין השאר: "הגיעו 2 פועלי ניקיון...תכנית - ניקיון בקומה 4...".

בתאריך 3.5.2010 נכתב, בין השאר: "**גדי - לנקות** (לב)..".

בתאריך 4.5.2010 נכתב, בין השאר: "**גדי - עבודה עם מנוף**".

בתאריך 5.5.2010 נכתב, בין השאר: "**גדי - איטום חדרי אמבטיות**".

רישומים אלה, הם דוגמאות למטלות שהטיל נאשם 2 על העד גדי גמבר, שעל טיבו עמדתי לעיל.

בתאריך 6.5.2010 נכתב, בין השאר: "גבס - סגירת תקרה (לב). סגירת קירות בחדר אשפה גוש 3 וגוש 1 + תקרות. **סגירת גבס באזור מעליות ק. 4. סגירת פתחים בדלתות מעליות.** גמר גבס בנישות של ארונות חשמל. ק. 4...".

בתאריך 9.5.2010 נכתב, בין השאר: "**גדי, ראובן - מילוי אמבטיות בדירה 430, פינוי דירות גוש 2**".

בתאריך 11.5.2010 נכתב, בין השאר: "**גדי, ראובן - פינוי חומרים מחדרי קירור במטבח מרכזי, ניקוי פיגומים בתוך פיר מעליות לפני פירוקם**".

בתאריך 13.5.15, יום התאונה, נכתב בין שאר המטלות לביצוע, אך אין כל אזכור לפעולה שצריכה להתבצע בקומה החמישית (כפי עדותו של גדי גמבר), אלא דווקא בדירות **428, 429** שכפי הנראה ממוקמות בקומה הרביעית.

נרשם "סה"כ 10 אנשים". עוד נרשמו שמות: "ואשם, עומר, עלה, אבו עמה, גבי, מוחמד, מלסה".

בין המטלות לביצוע, ולפי עדותו של נאשם 2, עניין זה נרשם יום קודם לכן, יחד עם נאשם 3, תועדה העבודה שאמורה הייתה להתבצע, נשוא כתב-האישום: "תיקון גבהים וחגורה סביב פתח תאורה + סגירה".

יודע צדיק נפש בהמתו - נאשם 2 כינה את המקום "פתח תאורה" - לא "תקרה" ואין לך ראייה טובה יותר כיצד ראו הנוגעים בדבר את הגדרת המקום.

בין המטלות שנרשמו לביצוע: "2 ניקיון - 1. הכנות לרובה בפרוזקורים ק. 4 גוש 2, 1. 2. ניקיון (לב) - פינוי פסולת, צינורות, קופסאות" וכן: "5 - תיקונים חגורת בטון סביב פתח אור...".

עוד צוין, כי יש לבצע "השלמת ריצוף ליד מעליות בקומה 0" וכן "השלמות ריצוף ליד דלתות מעליות".

רישום זה רלוונטי ביותר, לאור עדות נאשם 3, כפי שנראה בהמשך, כי נאשם 2 הורה לו, לפי טענתו, במהלך העבודה, מיד עם סיום יציקת חגורת הבטון, לבצע את תיקון הריצוף, בדחיפות, ולפיכך הוא הותיר את אתר התאונה לא מכוסה וירד מטה.

הרישום מלמד, כי הייתה זו עבודה שתוכננה מראש.

בתאריך 16.5.2010, **מכאן והלאה, לאחר התאונה, נכתב בין השאר: "סגירת פתחים במרפסות ק. 4, 5 (לב). פירוק תפסנית סביב חגורה פתח אור גוש 2. סגירת פתח אור בגוש 1, ק. 4 (הגנה נגד נפילת כלים, חומרים)..."**

בתאריך 17.5.2010, נכתב בין השאר: "הכנת חגורות למעקה קבוע" משפט זה נמחק בקו והוספה הערה: "בוטל, הודעתי למג'די".

בתאריך 18.5.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - ניקיון בקומות...".

בתאריך 21.5.2010 נכתב: "גדי - פתיחת גבס בארונות אינסטלציה...".

בתאריך 18.5.10 נכתב, בין השאר: "מעלית - השלמת ריצוף ליד משקופים".

בתאריך 23.5.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - ניקיון בקומות בגוש 3...".

בתאריך 24.5.2010 נכתב בין השאר: "יציקת משקולות מעלית" וכן: "גדי, ראובן - ניקוי פתחי אוורור בממד גוש 1 - הכנה לצבע, ניקיון בדירות גוש 3, ק. 4, ניקיון במטבח מרכזי".

בתאריך 29.5.2010 (יום שבת) נכתב בין השאר: "זהר - פתרון לסגירת פירים אור בגוש 2 - אי אפשר להזמין מעקה".

הנה כי כן, רק לאחר התאונה, החל נאשם 2 לתת דעתו אל הברור מאליו.

בתאריך 8.6.2010 נכתב בין השאר: "מג'די. 1. תיקון מעקה (לב) קבלן גבס...".

בתאריך 10.6.10 נכתב בין השאר: "יציקת חגורה במשקוף (לב) מעלית בקומה"

בתאריך 20.6.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - להתקין קופסאות בשישים מעליות".

בתאריך 23.6.10 נכתב בין השאר: "לגמור יציקת משטחי בטון לבלוני גז - 3 פועלים".

בתאריך 27.6.2010 נכתב: "מג'די - מקדח 8 מ"מ. סכין לקרמיקה".

בתאריך 30.6.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - ניקוי שישים + ניקיון בקומה 4, 5".

בתאריך 6.7.2010 נכתב בין השאר: "גדי - מילוי חול, ניקוי קרמיקה ליד דלת 14".

בתאריך 8.7.2010 נכתב בין השאר: "גדי - ניקיון כללי בקומה 4...".

בתאריך 12.7.10 נכתב בין השאר: "תיקון צבע מרפסת דירה 428. עבודה עם מנוף".

בין התאריכים 18.7.2010 עד 27.7.2010 (כולל) אין כל רישום.

בתאריך 3.8.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - ניקיון אחרי התקנת מקלחונים...".

בתאריך 8.8.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - פיגום בגוש 3 ק. 3".

תאריך 9.8.2010 נכתב בין השאר: "גדי, ראובן - פירוק פיגום".

בתאריכים 24.8.2010 ו- 25.8.2010 נרשם: "מגדי 4 פועלים רג'קטים"

אכן, היומן הוא ראייה טובה, בזמן אמת, בעיקר הרישומים שקדמו לתאונה ומהם ניתן ללמוד, כי רובו כולל רישומים ביצועיים של נאשם 2 - ברובם לא רישומים הנושאים אופי בטיחותי - והם משליכים על תפקידו ותחומי אחריותו של נאשם 2, או לפחות, תפקידו, כפי שהוא ראה אותו.

יחד עם זאת, קיימת הנחייה ברורה של נאשם 2 לבצע את העבודה נשוא כתב האישום, כלומר, העבודה המדוברת, סביב פתח האור, הסרת גדר העץ, והמכסה, משם נפל המנוח.

היומן מבסס ותומך את אחריות הנאשמים.

(5). פרשת ההגנה - דיון:

מתוך גרסאותיהם השונות של הנאשמים עולה המסקנה בדבר מעשיהם ומחדליהם הרשלניים אשר הובילו לתאונה ולמוות:

נאשם 1:

עדות:

נאשם 1 העיד כי עיסוקו בניהול פרויקטים (עמוד 46 שורה 16), במועד הרלוונטי ניהל את הפרויקטים של החברה, ובכלל זה האתר המדובר, בתוך כך נהג להגיע אל אתר הבנייה "בין פעם לפעמיים בשבוע, תלוי בצורך" (עמוד 46 שורה 20 + עמוד 50 שורות 27 - 32).

היה הנציג המוסמך של החברה המבצעת לעניין פרויקט בית בכפר (עמוד 51 שורה 12).
עמוד 25

היה הנציג המוסמך של החברת המבצעת, גם ביחסיה מול הקבלנים שעבדו באתר: "היא מבצעת את הפעולה בהנחייתי..." (עמוד 60 שורה 16).

אם נאשם 1 הסתייג מההגדרה "מבצע בנייה" שבתקנות, הרי שמעמדו באתר הבנייה, התנהלותו ומעשיו בפועל מוביל למסקנה, כי הוא עטוף בהגדרה זו מכף רגל ועד ראש.

מנהל הפרויקט היה נאשם 2 (עמוד 46 שורה 22).

נאשם 1 איתר אותו ויצר אתו את הקשר החוזי (עמוד 48 שורה 13). הוא העריך את המקצועיות שלו והיה מרוצה מהתאמתו לתפקיד (עמוד 48 שורה 20). נאשם 2 אמר היה לתן דין וחשבון לנאשם 1 (עמוד 51 שורה 18).

במסגרת תפקידו, היה נאשם 2, גם אחראי על הבטיחות באתר: "כן. מופיע בהסכם שלו" (עמוד 60 שורה 23), למרות שמסכים כי נאשם 2 מעולם לא מונה כמנהל עבודה, כהגדרתו בדין (עמוד 62 שורה 5), וכן: "לא אמרתי לרגע שהוא היה מנהל עבודה" - עמוד 62 שורה 11 - אך הוא "...לקח על עצמו להיות אחראי על בטיחות הוא אחראי על בטיחות גם שיש מנהל עבודה וגם שאין מנהל עבודה" (עמוד 62 שורות 8 - 9).

אין חולק, כי נאשם 2, לא היה ולא תפקד, מטעמו, כמנהל עבודה, והראיה הטובה לכך היא שנאשם 2 עבד פרק זמן שחפף לפרק הזמן בו היה מנהל עבודה באתר (עמוד 62 שורות 15 - 21). וראו גם ת/34 - הפסקת עבודתו של מנהל העבודה הקודם אשר בוקובזה, אשר מונה בתאריך 15.3.09 עד לחודש אוגוסט 2009.

כאמור, בהעדר מנהל עבודה, רובצת האחריות לענייני הבטיחות על נאשם 1.

התחליף שלפי הטענה יצר נאשם 1 בהסכם העבודה של נאשם 2, שלפיו נאשם 2 יתפקד כמעין אחראי בטיחות, אינו יכול למלא את דרישת הדין למינויו של מנהל עבודה כדת וכדין - אינו יכול להתחליף את הכתובת הברורה - בר סמכא - לכל נושא הבטיחות באתר, ואינו מסיר כל אחריות מנאשם 1.

נאשם 1 לא ערך לנאשם 2 שיחה במסגרתה, לאחר שמנהל העבודה הקודם עזב את תפקידו, הודיע לו על אחריותו בנושא הבטיחות, לא בדק את כישוריו לשמש בכובע זה, אלא שטען כי אחריותו ממשיכה (מעין אחריות "טבעית" נמשכת) לחול מתוקף הסעיף בחוזה (עמוד 62 שורות 15 - 23).

לעתים החליף נאשם 1 את נאשם 2 בעבודתו בשטח והיה עליו לעמוד על הצורך במנהל עבודה כדין.

נאשם 1 תיאר את טיב הבנייה בעת קרות התאונה: "...וכל האירוע מדובר על עבודה בשתי הקומות הנוספות" (עמוד

הקבלנים שמונו לבצע את הפרויקט, שעימם נקשר בחוזה מטעם החברה בה הועסק, התבקשו למנות מנהל עבודה: "הקבלן בהסכם שלו גם הופיע שהוא צריך למנות מנהל עבודה, מינה כזה, נכנס לעבוד..." (עמוד 47 שורה 7). למעשה, מינוי מנהל עבודה נבע מדרישה שהוצגה לחברות הקבלניות בחוזים (עמוד 52 שורה 12) וכן: "מכוח ההסכם כתבנו והם היו חייבים לשלוח מינוי של מנהל עבודה מטעמם" (עמוד 53 שורה 24). בהוראתו נשלחה הודעה בדבר מינוי מנהל עבודה למשרד העבודה (עמוד 53 שורה 30).

נאשם 1 ראה זאת כאחריותו האישית, שימונה מנהל עבודה באתר: "ש: אתה רואה זאת כאחריות שלך אישית לוודא שמשרד העבודה באמת יודע שיש מנהל עבודה. אתה לא אומר שהחברה הקבלנית תעשה זאת והכל בסדר, אתה דואג שזה ישלח למשרד העבודה. נכון? ת: נכון" (עמוד 53 שורה 31 - עמוד 54 שורה 1).

נאשם 1 מבין את החשיבות שבמינוי מנהל העבודה ומכיר את תחומי אחריותו, ובכלל זה על כל נושא הבטיחות: "מנהל עבודה, כשמו כן הוא, צריך לנהל את העבודה והעובדים ולטפל בעבודות שהתחייבו לעשות" (עמוד 52 שורות 27 - 28) וכן: "ידעתי שצריך מנהל עבודה לפי התקנות. ש: ידעת מה ההגדרה של מנהל עבודה? ת: כן. ש: נכון, שבהגדרת מנהל עבודה בתקנות הוא אחראי גם על בטיחות? ת: כן" (עמוד 53 שורות 5 - 9).

וכן, אישר כי דאג לכך שהקבלנים שעבדו באתר מטעם יזם הבנייה ימנה מנהל עבודה: "בהתקשרות שעשיתי מול קבלנים הם חייבים ומשרד העבודה ממנה אחד ומוריד את השני. ש: אתה דאגת שלא יהיה חלילה יום אחד ללא מנהל עבודה. ת: כן" (עמוד 59 שורות 12 - 14).

כלומר, נאשם 1 מודע לחשיבות שבמינוי מנהל עבודה ולדרישות החוק בעניין זה, למרות שהעיד גם: "אני לא חושב שמנהל עבודה יכול לתת הנחיות ממה שאלכס אמר" (עמוד 64 שורות 12 - 13).

העובדה שבעבר מונה מנהל עבודה, אינה מפחיתה מחובתו של נאשם 1 לדאוג, כי גם בעת קרות התאונה, יימצא מנהל עבודה כדת וכדין - בר סמכא - גורם אשר מרכז את נושא הבטיחות והמשמש ככתובת הבלעדית לנושא זה - גורם שימנע ריבוי כתובות, בלבול, אי סדר, והיא דווקא מעלה את אחריותו לעניין זה, משום שהיא מלמדת על מודעותו לגודל מחדלו.

העובדה, כי נאשם 1 דאג לעגן בחוזי העובדה מול הקבלנים השונים (דוגמת נ/2 סעיף 8) את חובות הבטיחות בעבודה, דווקא מלמדת על מודעותו לחובתו זו, ומעצימה את רשלנותו.

ודוק: נאשם 1 הודה, כי בפרויקט המדובר, בעת קרות התאונה, לא מונה מנהל עבודה ואחד כזה לא פעל בשטח - "לא היה מנהל עבודה ביום התאונה" - (עמוד 47 שורה 26), והסביר כי עשה כן **ביודעין**, משום שהפרויקט היה "בזמן

התאונה היינו בסוף הבניה, סיימנו עבודות הבניה והיינו בשלב הפינישים" (עמוד 47 שורה 21).

וכן: "אני לא חשבתי או לא ראיתי לנכון או לא ידעתי שבשלב הזה של העבודות האלה שהן ממש, ואפשר לראות בהזמנת העבודה שהוצאנו לתפוז, עבודות מינוריות, שאני צריך למנות לפרק זמן הקצר הזה מנהל עבודה" (עמוד 48 שורות 1 - 3).

וכן: "...אני החלטתי שבשלב הזה כיוון שאנחנו נמצאים בבנין שהוא גמור מבחינתי, אני לא ממנה מנהל עבודה חדש" (עמוד 60 שורות 1 - 2).

ואולם, עיון ביומן דלעיל (ת/15) מלמד, כי עבודות הבניה לא היו עבודות "מינוריות" וגם לא היו צפויות להתבצע תוך פרק זמן קצר - לפחות היומן מתאר עבודות מועד התאונה (13.5.10) עד סוף אוגוסט 2010.

על כן יש לדחות את טענתו של נאשם 1 בעניין זה.

אפנה גם למסמך שכותרתו "נושאים לטיפול" המצוי ביומן ת/17, בין השאר ניתן למצוא שם:

"לסגור קירות גבס..."

"ריצוף בחדר מכונות על הגג..."

"התקנת מעקה סביב פתח אור גוש 1 קומה (לב)..."

לפתוח פתח לאוורור בחדר הנ"ל..."

קשה לומר, כי העבודות שבוצעו בשלב זה של הבנייה, הן, כהגדרתו של נאשם 1 "המצב של הפרויקט היה גמור. עבודות שנעשו היו עבודות שהן לא עבודות שמסכנות, לא עבודות בנייה, הן עבודות של פינישים..." (עמוד 49 שורות 4 - 5).

לפי עדותו, מצב הדברים שהיה בשנת 2010, מבחינת הלך נפשו והבנתו, היה בדיוק כפי המצב שלימים הוכר באופן רשמי על-ידי משרד העבודה, כעולה ממסמך נ/3, כלומר שביחס לעבודות מינוריות הנושאות אופי של עבודות גמר, אין צורך במינוי מנהל עבודה (עמוד 49 שורה 32).

ואולם, מסמך נ/3 מאת מנהל הבטיחות, מתאריך 11.2.14, אחרי קרות התאונה, אף הוא, אינו פוטר ממינוי מנהל עבודה, אלא במקרים בהם העבודות שנעשות הן "עבודות קלות יחסית שהסיכון בהן נמוך", וכאשר הן מבוצעות משך זמן "קצר".

אכן, נ/3 מפרט שורת עבודות נכבדות, כגון תיקון גגות, שיפוץ חיצוני, הקמת מבנים, הקמת קירות תומכים, ריצוף משולב, חפירות שעומקן אינו עולה על 1.2 מטר, סלילת כבישים, קידוחים שאינם עמוקים, אך הוא מציין ש"אין **המדובר בעבודות המבוצעות אגב הקמת מבנה**..." (סעיף 3 ד), שלא כמו במקרנו, ומכל מקום, אופי העבודות שהתבצעו באתר, במקרנו, כעולה מהיומן ת/15 לא היה אופי של עבודות "קלות" "שהסיכון בהן נמוך".

מעבר לכך, גם אם היה זה מצב הדברים בעת קרות התאונה, אין בנ/3 קנה מידה הכרחי לדיני הרשלנות, אף אם היה התוקף בזמן המקרה, ולשאלה מה היה על נאשם 1 לעשות, כאדם סביר, כדי למנוע את התאונה.

אכן, גם ד"ר ביקלס מומחה מטעמו של הנאשם הגדיר את תוכנו של נ/3: "**אני נדהמתי אבל זה מה שכתוב**" (עמוד 72 שורה 26).

ולא מיותר יהא להפנות להגדרות החוק בסעיף 1 לפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל-1970: "בניה" - (1) עבודות הכנה והנחת יסודות לבנין, הקמת בנין, הריסתו, שינוי מבנהו, **תיקונו** או קיומו, לרבות חידושם של מילוי המִשְׁקִים וניקוי חיצוני של המבנה ולמעט בניה הנדסית; (2) עבודות להתקנת מערכות למים, לביוב, לחשמל, להסקה או לתקשורת **ועבודות כיוצא באלה**, ובלבד שמבצעים אותן אגב הקמת בנין או אגב הקמתו של מבנה שהקמתו הוגדרה כבניה הנדסית".

נאשם 1 שכר את חברת "תפוז" כדי שתבצע את השלמות הבניה באתר (עמוד 37 שורה 30) וכן: "...חברת תפוז לא הייתה עובדת אצלי היא נכנסה לעשות עבודה שחברת מישר לא סיימה. היא לקחה מהאתר עבודות שנשארו לא גמר אלא פנישים" (עמוד 59 שורות 23 - 28).

תפקידו של נאשם 3 מטעם חברת תפוז היה "ראש קבוצה של הפועלים והעבודות הקבלניות שביצעו תפוז" (עמוד 49 שורות 20 - 21).

לעתים, כאשר נאשם 2 לא היה באתר, **הוא עצמו, נאשם 1 עבד מול נאשם 3**: "...סידור עבודה לפועלים אני עשיתי מול הנאשם 3, מה שאלכס עשה ביום יום" (עמוד 49 שורה 22). לפי עדותו, החליף את נאשם 2 פעמיים, למשך שבוע בכל פעם: "אלכס היה שבוע אחד בחופש במשך כל התקופה ושבוע אחד ישב שבעה. זה פרק הזמן שהחלפתי אותו" (עמוד 64 שורות 1 - 2).

כלומר, גם **בפועל**, היה נאשם 1 מעורב בפעילות הבניה באתר, בעת שהחליף את נאשם 2 "בתור מנהל הפרויקט שמגיע כל יום לאתר" (עמוד 54 שורה 31).

מסתבר כי אף לאחר התאונה לא מינה נאשם 1 מנהל עבודה (עמוד 55 שורה 4).

לטענתו, נאשם 2 הוא ששימש כאחראי בטיחות למעשה, הגם שלא היה מנהל עבודה כהגדרתו בדין (עמוד 55 שורה 7).

הסכים, כי אתר הנפילה של המנוח **בהחלט היה מקום מסוכן**, ולפיכך היה מגודר ומכוסה, ולפי עדותו: "ש: מה שהיה שם היה מסוכן? ת: במהלך כל הפרויקט האזור הזה היה מגודר ומכוסה. ש: אדרבא, למה היה מכוסה ומגודר? ת: כי הזה לא אזור שצריך להיכנס אליו. זה לא אזור שדורכים עליו. ש: הוא היה מגודר כי היה **מסוכן** כי אסור לדרוך עליו? ת: כן" (עמוד 55 שורות 23-28).

אישר כי "...נושא גידור וכיסוי זה שייך למנהל העבודה שהיה קודם וזה נשאר ככה כל הזמן" (עמוד 56 שורות 10 - 11).

אישר כי בטרם העבודה באותו היום היה הפתח מגודר ומכוסה "זה לא רק היה גדר, האזור היה מכוסה ולגמרי עם דיקטים" (עמוד 56 שורה 15).

היה ברור לנאשם 1, כי הגדר זמנית (עמוד 56 שורה 17).

אישר כי כאשר מפרקים את הגדר, הופך המקום למקום מסוכן, למרות שלא התנסח כך מפורשות, אלא משום מה להיפך: "מכיוון שהאזור לא היה מסוכן, לא היה צריך לשלט אותו, ביום התאונה, בפירוק, מי שפירק היה צריך לוודא שאף אחד לא צריך להיות שם לא מתקרב, וכשסיים את העבודה לגדר מחדש" (עמוד 56 שורות 28 - 29).

צא ולמד, גם לשיטתו של נאשם 1, כאשר עובדים בפתח המדובר, לאחר פירוק הגדר והסרת המכסה, הופך המקום לאתר מסוכן, המחייב השגחה, שבמסגרתה אף אחד לא "מתקרב".

ואכן, גם לדידו של נאשם 1: "מי שקיבל את ההנחיה ולפי מה שקראתי ניתנה כזו, היה צריך לגדר ולשלט או להיות במקום לוודא שאף אחד שלא צריך להיות שם לא מתקרב לפתח" (עמוד 57 שורות 10 - 11).

וכן: "...צריך להיות שני דברים, או שמישהו עומד במקום ומוודא שאף אחד לא מתקרב, או שמגדרים את המקום וגידור הוא ברור לעין ולא משנה באיזה שפה אתה מדבר...או מחזיר את הכיסוי והגידור" (עמוד 57 שורות 15 0 19).

ומי יהיה אותו "מישהו" - אתמה - הרי אותו "מישהו" אמור היה להיות מנהל עבודה כדת וכדין שאותו אמור היה נאשם 1 למנות.

אישר כי הוא עצמו היה מוודא שהנחיה כזו הייתה אכן מבוצעת (עמוד 57 שורה 21).

על כן, מי אמור היה לוודא את הביצוע בצורה הבטוחה שתמנע את המוות אם לא מנהל עבודה שהוא עצמו, נאשם 1, היה אמור למנות.

אישר כי ידע שנאשם 2 אינו מבצע הדרכות בטיחות והדרכות אלה אינן נרשמות בפנקס המיועד לכך (עמוד 57 שורות 23 - 25).

אינו מודע למידת ההכרות של הקבלן - חברת תפוז - עם עובדיו ולטיב ההדרכה שהוא מעביר להם (עמוד 58 שורה 18 והלאה), למרות שחושב שעל חברת תפוז היה להעביר את התדריך לעובדיו (עמוד 58 שורה 22).

העיד כי גם נאשם 3 אחראי על הבטיחות במקום: "...מג'די גם אחראי על הבטיחות במקום" (עמוד 61 שורה 3).

העיד, כי הוא עצמו לא נהג לתת הנחיות עבודה לפועלים באתר (עמוד 66 שורה 23).

מנגד, במסמך המצוי בתוך יומן ת/15 ניתן למצוא את התכתובת הבאה:

"זוהר שלום...לא טופל במגשים במטבח ולא לקחו את פיגום מחצר...לא היו לי פועלים ולא התקנתי מעקה במרפסות גוש 1 (דירות 501, 502). תן הוראה למג'די - בוצע 18/7...אלכס".

בעניין זה ראו גם עדות נאשם 1 בעמוד 67 שורות 3 - 11.

מדובר במסמך מיולי 2010, המלמד, גם על טיב העבודות שבוצעו, שנאשם 1 היה ער להן, ושאין לומר עליהן כי מדובר בעבודות שהסיכון הטמון בהן קל ערך.

די אם אפנה לעובדה, שהיה צורך להרכיב מעקה במרפסות בקומה חמישית - מדובר בעבודה בגובה, שאין להקל ראש בסיכון הטמון בביצועה.

לסיכום:

נאשם 1 מסר עדות כללית מהימנה, ואולם גם מתוכה מתגבשת מסקנה ברורה בדבר רשלנותו ואחריותו לקרות התוצאה הקטלנית.

די לי בקביעת ממצאים נוכח עדותו של נאשם 1, בכדי להוביל למסקנה, כי המחדל המרכזי של אי מינוי מנהל עבודה, הוא החטא הראשון, אבי אבות הסיבתיות, אשר גלגל את רצף האירועים שהוביל לקרות תוצאת המוות.

יתכן, שבמצב הדברים שהיה קיים, בבוקרו של יום, עמד נאשם 1 בדרישות הדין, משום שהמקום היה מגודר ומכוסה, אולם היה ברור לו, או לאדם סביר בנעליו, כי מצב דברים זה הינו עניין זמני, ויגיע היום שבו יצטרכו להסיר את הגידור והכיסוי להמשך העבודה.

נאשם 1 כשל באי מינויו של מנהל עבודה באתר, אשר היה מסיר מעליו את האחריות שבתקנות ומהווה כתובת ברורה לשאלות של בטיחות וזהירות.

אציין, כי גם באמרותיו במשטרה, מסר דברים המפלילים את עצמו.

הודעה במשטרה מיום 13.5.10 שעה 15:35 - ת/4:

סיפר כיצד נודע לו על התאונה.

הפועלים היו "עובדי ניקיון שניקו את הקומה הרביעית".

"...הפתח היה מגודר וגם הפתח שממנו הוא נפל היה מגודר".

הודעה במשטרה מיום 13.5.19 שעה 16:54 - ת/5:

אישר כי הזמין מחברת תפוז עובדים לצורך "ניקיון בשתי הקומות העליונות שלא מאוישות" (שורה 4). לא הסביר להם מה עליהם לעשות אלא "מנהל הפרויקט הספציפי אלכסנדר גודס עלה אתו והסביר לו בדיוק מה ואיך לעשות במקום" (שורה 6).

נאשם 2 היה אחראי על הפרויקט (שורה 12).

הוא עצמו היה המנהל של נאשם 2 (שורה 16).

לא ראה את הסכנה הטמונה בתקרת הגבס "כי היה מעקה מסביב" (שורה 20).

התנסח "באתר ישנם מספר **פתחים** שהם מגודרים, **הפתח** שממנו הפועל נפל היה מגודר...את חומר הגידור **רואים ליד הפתח**" (שורות 22 - 23).

אכן, יש לראות את זירת התאונה לא כ"תקרה" אלא כ"פתח" כפי שראוהו האנשים במקום, ואין להידרש להגדרות מלאכותיות שונות ומשונות.

לא היה סימון שמתריע על מקום מסוכן (שורה 25).

נאשם 2 היה אחראי על גידור המקום (שורה 31).

"ש: ידעת שיש תקרת גבס למעלה? למי הודעת את זה? הזרת מישהו על כך? ת: כן, אמרתי את זה לאלכס ולכן הוא שם גידור שכנראה היום פורק" (שורות 34 - 36).

הודעה במשטרה מיום 27.4.11 - ת/6:

"אני מנהל הפרויקטים של חברת "בית בכפר"... (שורה 3).

נאשם 3 לא היה מעורב בחתימה על החוזה מול חברת כ"א תפוז (שורה 36).

תפקידו של נאשם 3 מטעם חברת תפוז - "הוא עובד מטעם חברת תפוז והוא ראש קבוצה" (שורה 38).

נאשמים 1 ו- 2 נכחו בזמן החתימה על החוזה מול חברת תפוז (שורה 40).

נאשם 2 עבד "רק מולי" (שורה 66). אישר כי "הייתי אחראי עליו מטעם החברה" (שורה 68).

תפקידו של נאשם 2 היה, בין השאר, "לשמור על הבטיחות של האתר" (שורה 72).

"ברוב שלבי הבנייה היה מנהל עבודה באתר. בשלב הזה שקרה המקרה היינו בשלבי הסיום ולא מונה מנהל עבודה. היה במקום מהנדס בניין ותיק ומנוסה שזה אלכס" (שורות 75 - 76).

"**כל קבלן אמור לדאוג להדרכת ובטיחות עובדיו.** הנחיות הבטיחות באתר בשלב זה היו אמורות להינתן ע"י ראש הקבוצה מטעם תפוס בהתאם להגדרות העבודה שקבלו ממהנדס האתר אלכס" (שורות 85 - 87).

"אני מינתי את אשר בוקובזה ו- א צדק כמנהל עבודה שאלה שני קבלנים שונים אחד בשלב השלד והשני בשלב עובדות הגמר את האישורים למינוי שלח אלכס" (שורות 103 - 104).

נשאל מדוע לא מונה מנהל עבודה בשלב התאונה והשיב: "היה מהנדס בשטח והיינו בשלבי הסיום. עובדה שאחרי חודשים התחלנו בהליכי טופס 4".

נאשם 2, "במסגרת הגדרת תפקידיו, אחד מתפקידיו היה אחראי בטיחות" (שורה 112).

נאשם 2 כשיר לשמש בתפקיד אחראי בטיחות (שורה 114).

למיטב ידיעתו נאשם 2 לא ניהל פנקס הדרכות (שורה 123).

לא ראה צורך להדריך את נאשם 2 (שורה 125).

אינו יודע כמה זמן עבד המנוח באתר והאם תודרך (שורות 130, 132).

"סמכתי על כך שהקבלנים מביאים עובדים שעברו הדרכות בטיחות ואלכס עם הניסיון שלו דואג שלא יהיה אירועי בטיחות ומקפיד על בטיחות באתר" (שורות 140 - 141).

נאשם 2 הוא שהגדיר לנאשם 3 מה יש לבצע (שורה 154).

"רצפת הגבס הייתה מכוסה הכוונה לפיר במשטח עץ ובמעקה היקפי למניעת נפילה וגישה למקום" (שורה 167).

"הפיר שמוגבה על ידי בטון בגובה 45 ס"מ היה מכוסה בעץ והיה בעל מעקה למניעת גישה באותו יום פורק הכיסוי לצורך ביצוע העבודות על ידי העובדים של חברת תפוז שהיו אמורים להחזיר את הכיסוי והמעקה" (שורות 172 - 173).

לא הורה על הסרת הגידור (שורה 175).

הסמכות להורות על הסרת הגידור לצורך ביצוע העבודות היא של נאשם 2 (שורה 177).

עד ההגנה מטעם נאשם 1 - ד"ר אלעזר אייל ביקלס:

בתחילה, יש לציין, כי חוות דעתו של ד"ר ביקלס (נ/4), רובה, היא חוות דעת שאין לקבלה, משום שהיא מתיימרת לחוות דעה **בעניינים שבמשפט**, בפרשנות הדין, התקנות, ועל כן אינה קבילה, משום שבעניינים כאלה, בית-המשפט לא יקבל חוות דעת, בכל הקשור לפרשנות הדין, עניין המצוי כולו בסמכותו של השופט היושב בדין.

ד"ר ביקלס, הפליג בחוות דעתו, להגדרות שונות, כך למשל העניק פרשנות למילה "רצפה" תוך התבוננות במילון אבן שושן (עמוד 3 לחוות הדעת), חיווה דעתו כי הפתח אינו מקיים את הגדרת ה"רצפה", חיווה דעה שתקנה 79 לתקנות אינה חלה, הסיק כי תקנה 6 לתקנות הבטיחות בעבודה (עבודה על גגות שבירים או תלולים) תשמ"ו - 1986 מסייגת את תקנה 4 לתקנות, וכיו"ב **מסקנות משפטיות** שאינן בתחום מומחיותו.

עם כל הכבוד, לד"ר ביקלס, לא הוא יקבע מה תחומי האחריות של מנהל עבודה, מה נדרש ממנו וכיו"ב, אלא הדין, כפי שנקבע בתקנות, דין הרשלנות הכללי, ופסיקת בתי-המשפט בתחום.

ד"ר ביקלס כתב את חוות דעתו, כאשר החומר שהונח לפניו לא היה אלא דוח חקירת התאונה של מפקח משרד העבודה ולוחות צילום של משטרת ישראל - **הא ותו לאו**.

הוא לא דאג להתחמש **בכל** חומר הראיות בטרם רשם את חוות דעתו (עמוד 74 שורה 32).

ד"ר ביקלס הסתמך על מצע עובדתי שאותו קיבל, כזה ראה וקדש, ולא בדק את אמיתות הנטען, בכוחות עצמו. כך רשם: "**בהתאם לעובדות שנמסרו לי**..." (עמוד 5 לחוות הדעת), אך אין לדעת מה טיב העובדות וממי קבלן.

ד"ר ביקלס לא בדק את ההתקשרויות החוזיות בין הצדדים: "אני לא ראיתי את המסמכים של ההתקשרויות בין הצדדים. ולכן אינני יודע מי היה בעצם מבצע הבנייה" (עמוד 74 שורות 19 - 20).

נראה כי את עיקר המידע העובדתי שאב מנאשם 1: "האדם היחידי שדיברתי אתו אז באותו יום היה זוהר" (עמוד 74 שורה 24).

אני קובע שמלבד המדידות שאותן ביצע, תיאור הזירה (עמוד 2 לחוות הדעת) התמונות שאותן צילם, כמפורט בחוות דעתו, לא ניתן לקבל מחוות דעתו כל ממצא נוסף או מסקנה.

מסקנתו שלפיה "אני סבור שכל סדרי הבטיחות שהיו במקום היו תקינים" (עמוד 72 שורה 5) היא חוות דעת, שבית-המשפט רשאי לקבלה, רשאי לדחות אותה, אינו כבול לה, ורשאי להגיע למסקנות אחרות בתכלית.

ד"ר ביקלס הגדיר כ"תמונה בעיני" (עמוד 72 שורה 10) את האפשרות שהמנוח נפל דרך הריבועים שאורכם ורוחבם הינו 50 ס"מ, ומבלי שבדק מה ממדיו הגופניים של המנוח. הוא הוסיף וחיווה דעה שהמנוח לא היה אמור ליפול, אך עשה כן בעיניו של מומחה בעל וותק של שנים, אשר הגיע למקום והיה ער לסכנה, ולא בעיניו של המנוח, שהסכנה הייתה נסתרת מפניו, כי איש לא הדריכו ולא הזהירו, ושאינן לדעת מה כישוריו וניסיונו (עמוד 79 שורה 26).

והנה, בד בבד את תמיהתו, לא פסל ד"ר ביקלס אפשרות תמונה הרבה יותר, שבמסגרתה קפץ המנוח מקומה חמישית, הישר אל תוך אותו ריבוע, חלף אותו במנח של מעין "נר" מטה (עמוד 72 שורה 14).

אישר כי המשטח אשר כיסה את הפתח "זה לא מקום מיועד להליכה..." (עמוד 79 שורה 20). הוא אף הוסיף, כי כאשר הגיע למקום "גם אני החלקתי ורגלי נכנסה פנימה" (עמוד 79 שורה 26).

אישר את המובן מאליו, שתפקידו של מנהל העבודה, בין השאר למסור הנחיות עבודה, לוודא שהעבודה תקינה (עמוד 81 שורה 16).

אישר כי משטח הגבס, אשר כיסה את הפתח הוא חומר "שאינו מסוגל להחזיק משקלו של אדם" (עמוד 81 שורה 30).

ד"ר ביקלס הינו מומחה בעל שם בתחום, אולם מהנימוקים שפורטו לעיל, איני מקבל את חוות דעתו בתיק זה.

נאשם 2:

עדות:

אישר כי שימש כ"מנהל פרויקט בפרויקט המדובר" (עמוד 83 שורה 1).

אישר כי הוא נעדר כשירות לשמש מנהל עבודה (עמוד 83 שורה 5).

העיד, כי תפקידו הוגדר בהסכם העבודה שלו (עמוד 83 שורה 14) והוא כלל מגוון רחב של נושאים, כפי הרישום בהסכם העבודה שלו, בין השאר: "אני **הקפדתי על הבטיחות** כמו שכתוב בהסכם" (עמוד 91 שורה 4). וכן: "**אני לא אחראי רשמי**, אני הקפדתי על בטיחות" (עמוד 91 שורה 6). וכן: "אני לא אחראי על בטיחות באופן רשמי" (עמוד 91 שורה 12).

העיד כי הוא "לא יכול להיות אחראי על הבטיחות, אין לי הכשרה כזו" (עמוד 88 שורה 15).

אישר, כי למעשה עבד במקום בו לא היה אחראי על הבטיחות (עמוד 88 שורה 17).

תיאר את התנהלות העבודה מול נאשם 3: "כן יום אנחנו נפגשים פעמיים, בבוקר ובערב, אנחנו קובעים סדר עבודה למחרת, ובבוקר עוד פעם אם יש עוד שינויים או קובעים אותו..." (עמוד 83 שורות 31 - 32).

וכן: "אסביר. אנחנו כל יום תכננו עבודה, ואם אנחנו צריכים איזה שהיא עבודה מקצועית, אני מבקש ממגדי תביא פועלים לכך וכך, הוא מדבר עם גדעון ומחפשים פועלים מתאימים, זו הכוונה שלי" (עמוד 104 שורות 1 - 2).

ניהל את היומן ת/15, הרישומים בכתב ידו (עמוד 84 שורה 3), בדרך כלל רשם **יום לפני** מה נדרש לבצע ביום שלמחרת (עמוד 84 שורה 8 + עמוד 95 שורה 5). אישר מה אופן ניהול היומן ודרך ביצוע הרישום (עמוד 93).

מעולם לא פגש את המנוח, לא ראה אותו בטרם החל בעבודה (עמוד 84 שורה 11 + עמוד 108 שורה 23) ובוודאי שלא תדרך אותו בענייני בטיחות (עמוד 108 שורה 25).

למעשה, אישר כי הפועלים שעבדו באתר התחלפו **מדי יום** (עמוד 91 שורה 26), לא הייתה לו שליטה מי הפועל שמגיע (עמוד 91 שורה 28).

לא הדריך את הפועלים אשר הגיעו לאתר (עמוד 104 שורה 25): "לא. אולי בוקר טוב אמרתי, אבל להדריך אותם, לא" (עמוד 104 שורה 25). וכן: "**מעבר לבוקר טוב, לא דיברתי איתם**" (עמוד 104 שורה 29).

הנה כי כן, **נאשם 2**, בהיותו **מנהל הפרויקט**, אפשר מצב דברים שבמסגרתו יכנסו פועלי עבודה לאתר הבנייה מבלי שהוא החליף עמם מילה או חצי מילה, לא תהא באופן בסיסי על קנקנם, ובכלל זה לא העיר להם אפילו הערה מזערית הנוגעת לביטחון. לדבריו: "אם זה פועל של קבלן הוא צריך לדאוג לזה" (עמוד 91 שורה 31). וכן: "כל קבלן צריך לדאוג לפועלים שלו ולהדרכה שלו" (עמוד 92 שורה 3).

כיצד, אם כן, מילא נאשם 2 את חובתו שבחזרה, ושכפועל, לדאוג לענייני ביטחון, אף אם לא מונה להיות מנהל עבודה, כהגדרתו בדין?

נאשם 2 הסביר מה טיב העבודה שאותה נדרש נאשם 3 יחד עם פועליו לבצע באתר ביום המקרה: "באזור הפתח הזה, מג'די היה צריך לפרק את הגידור שסביב החור, היה גידור של עצים והיה מכסה שסוגר את הפתח. היה צריך ליישר את הקיר שמסביב לפתח. קיר בטון. קבענו עם הקבלן אלומיניום שצריך לבוא ולהרכיב מעקה קבוע" (עמוד 84 שורות 22 - 24).

ודוק: במקום אחר העיד שהפתח היה מכוסה אך לא מגודר (עמוד 119 שורה 23 והלאה): "ש: היה מעקה בנוי? ת: כן. ש: מעקה מבטון? ת: כן, ועל זה היה מכסה. ש: אבל לא היה מעקה מעץ או משהו כזה? ת: לא. זה היה מעקה בנוי בגובה 50 ס"מ. ש: זאת אומרת הפיר עצמו שהצדדים שלו בטון ועליו דיקט. ת: נכון. ש: לא היה מעקה מסביב שאף אחד לא ידרוך על הפיר. ת: נכון".

במקום אחר היה פחות החלטי בשאלה האם המקום היה מגודר: "אבל היה כיסוי" (עמוד 124 שורה 26).

במתן הוראתו זו, שנמסרה על-ידו לנאשם 3, קשר נאשם 2 את עצמו בעבודות של פלדה, לאירוע קרות התאונה ולתוצאה הקטלנית. הוא הכניס את עצמו לתוך המעגל הפנימי של הרשלנות, משום שהיה עליו לוודא, בעצמו, כי נאשם 3 מבין את הסכנות הנלוות לביצוע העבודות, שעובדיו ערים לכך, שהם מיומנים לבצע עבודה בעלת סיכון, ולדאוג, בעצמו, כי העבודה תבוצע תוך נקיטת אמצעים סבירים שימנעו נפילה.

בהחלט יתכן, שבבוקרו של יום, כאשר הפתח מגודר ומאובטח במכסה, לא נשקפה ממנו סכנה. אולם, מיד עם מתן הוראתו להסיר את הגידור ואת המכסה לצורך ביצוע העבודות, הפכה הסכנה החבויה לגלויה ואז צמחה לחובתו של נאשם 2 אחריות לוודא, כי הסכנה הנשקפת לנפילה לא תתממש.

אין די בכך, שאמר לנאשם 3 להשיב את המצב לקדמותו לאחר יציקת חגורת הבטון, או שכך היה נוהג העבודה בין השניים והיה עליו לוודא כי הדבר מבוצע.

נאשם 2 הדגיש, כי מי שעובד בקומה 4 ליד הפיר ומתבונן אל הפתח, אמור לדעת שמדובר בכיסוי מגבס, במיוחד מי שעובד שם לאחר שהוא מרים את הכיסוי, ובכלל זה נאשם 3, בעת קרות התאונה, אמור היה לדעת שמדובר בגבס (עמוד 120 שורה 19 והלאה): "מי שעולה לקומה רביעית יודע שזה משטח גבס? ת: לא, מי שעולה לקומה רביעית לא רואה את הלבן ולא רואה את התקרה. ש: מי שאמור היה לבצע את העבודות באותו יום, עולה למעלה, מסתכל, רואים שזה גבס? ת: כן, רואים קונסטרוקציה של גבס, פרופילים מפח, רואים שהגבס מחובר מלמטה, לא מכוסה מלמעלה. ש: כשאתה מביא את מג'די ליד הפיר הוא עוד לא התחיל לעבוד, כשהוא מסתכל ככה הוא רואה שזה גבס? ת: כן, בטח. ש: עוד לפני שהתחיל לעשות כל עבודה. ת: הוא פירק את הכיסוי מהפיר והא ראה את הגבס. מתחת לכיסוי היה גבס".

לפי עדות נאשם 2 הוא אמר לנאשם 3 מפורשות, כי מדובר במשטח מגבס שאסור לדרוך עליו: "אני אמרתי לו שמתחת לכיסוי יש גבס שאסור לדרוך עליו ואסור לשם כלים עליו ואסור לשם חומרים על גבס. אמרתי לו את זה לפני שהתחילה העבודה. באותו יום בבוקר" (עמוד 121 שורות 1 - 3).

ואולם, כאשר התבקש בידי בית המשפט להיזכר האם הוא אומר את הדברים מתוך זכרונו הסתייג: "ש: אתה זוכר שאמרת לו את זה, או שאתה מניח? אתה זוכר את הסיטואציה בזיכרון? ת: נגיד עכשיו אחרי כמה שנים קצת קשה, אבל לפי מה שכתוב. ש: אתה מניח שאמרת את זה או שאתה זוכר את זה? ת: אני מניח שאני אומר נכון" (עמוד 121 שורות 6 - 10). ולאחר מכן: "היה סגור בינינו שאנחנו מחזירים המצב לקדמותו, סוגרים את הפתח" (עמוד 122 שורה 6). נאשם 2 זכר בוודאות, כי בבוקרו של יום הוא נכח יחד עם נאשם 3 במקום התאונה, אך לא זכר בוודאות מה נאמר: "...נפגשנו במשרד, קבענו את סדר העבודה, הלכנו למקום, אמרתי למג'די שאנחנו צריכים לפרק גידור שם, כיסוי, לקחת חומר מלט וחול ולהחליק החגורות, ולהחזיר אחר כך כדי שלא יהיה איזה אירוע שפוגע בגבס ולסגור החור בחזרה ולהחזיר המקום לקדמותו. ש: אבל אתה לא זוכר את השיחות באותו יום. אמרת שאתה מניח שכך קרה. ת: בדיוק את המילים בטח שאני אצל זוכר. אבל זה סדר העבודה שלנו. ש: אתה זוכר שהיית איתו למעלה באותו יום? ת: כן" (עמוד 124 שורה 1 - 10).

בניגוד לעדותו של נאשם 3, נאשם 2 לא התקשר אליו באמצע העבודה והורה לו לעזוב את יציקת חומת הבטון בקומה הרביעית, בזירת התאונה, ולגשת לבצע עבודה אחרת: "מה שאני זוכר זה **כתוב במשטרה**, שאני לא אמרתי את זה. לא אמרתי לו לעזוב את העבודה באמצע. ואני הייתי עסוק בעבודות אחרות" (עמוד 121 שורות 30 - 31).

בניגוד לעדותו של נאשם 3, לגרסת נאשם 2, עם סיום יציקת הבטון, יכול היה נאשם 3 להחזיר את כיסוי העץ שסגר את הפתח: "מבחינתי אפשר היה להחזיר כיסוי מיד אחרי היציקה, כי אחר כך לכיסוי הזה יש גם קרמיקה, אנחנו היינו רק צריכים לעשות פילוס" (עמוד 122 שורות 3 - 4).

לפי עדותו של נאשם 2, באותו היום, נאשם 3 ופועליו החלו לעבוד, ואז הוא עצמו נדרש ללכת לטפל בקבלת סחורה שהגיעה במשאית (עמוד 84 שורה 26).

מאחר והוא לא יכול היה להשאיר את מקום פריקת הסחורה "**בלי פיקוח**" (עמוד 84 שורה 30) הוא נאלץ לגשת למקום המצא המשאית עם הסחורה.

הנה כי כן, נאשם 2 העדיף לשם את ליבו למקום פריקת הסחורה, אך לא למקום בו הייתה מפעמת סכנה אחרת - בקומה הרביעית, בסמוך לפתח, לאחר שהגידור והמכסה הוסרו.

לפי עדותו, בשעת הצהריים קיבל הודעה שהמנוח נפל (עמוד 84 שורה 31).

הוא חזר אל המבנה, עלה לקומה הרביעית וראה "חור בגבס" (עמוד 85 שורה 1).

איש מהפועלים לא היה במקום בו ראה את החור, וגם נאשם 3 לא היה שם (עמוד 85 שורה 4).

מצב הדברים היה כדלקמן: "כשהגעתי ראיתי שהם סיימו את העבודה, הורידו את המעקה מהעץ אבל לא החזירו..." (עמוד 85 שורה 5). המקום לא היה מגודר בגדר העץ (עמוד 85 שורה 7).

לפי עדותו, הוא הורה לנאשם 3, להסיר את גדר העץ לצורך ביצוע העבודה, כך גם להשיבה למקומה לאחר סיום העבודות: "**אני אמרתי למג'די כשאתה מסיים תחזיר את המצב לקדמותו**" (עמוד 85 שורה 9).

וכן: "ש: אתה זה שאמרת למג'די ביום התאונה להוריד את הגידור והמכסה מאחור? ת: כן. ש: מג'די פועל לפי מה שאתה אומר לו ולא עושה דברים לבד? ת: אני נותן לו הוראות והוא צריך לעשות, **אני בודק שהוא עושה את זה**. ש: היה בעבר מקרים שביקשת ממנו משהו לעשות והוא לא עשה מה שצריך, עשה על דעת עצמו דברים? ת: לא זכור לי. ש: סמכת עליו נכון? ת: כן" (עמוד 93 שורות 12 - 20).

וכן אישר כי הראה לנאשם 3 בדיוק מה יש לעשות סביב הפתח (עמוד 94 שורה 32).

וכן: "אני הסברתי לו, שצריך לפתוח את המקום, לפרק פיגום, מכסה, ואחרי העבודה להחזיר לקדמותו" (עמוד 96 שורה 7).

נאשם 3 אמר לו שלצורך העבודה יש להוריד את הגידור מסביב לפתח, כי "אי אפשר לעשות עבודה עם גידור" (עמוד 96 שורה 16).

היה על נאשם 3 לנקות את המקום לאחר תום העבודה (עמוד 96 שורות 27 - 32).

נאשם 2 אישר את הרישום בת/15 מיום 13.5.10 המתאר את העבודה שהייתה צריכה להתבצע (עמוד 85 שורה 11). מסר כי חלקו הראשון של הרישום בוצע ביום שקדם לכך (עד השעה 12:00 - עמוד 101 שורה 16), בנוכחות נאשם 3 (עמוד 94 שורות 8 והלאה + עמוד 95 שורה 31).

מצב הזירה היה כזה שכל אדם יכול היה להגיע אל מקום הפתח, הייתה שם דלת אך היא לא הייתה נעולה (עמוד 92 שורה 27, שורה 31).

ראה בנאשם 3 אישר קשר לשאר הפועלים, מעין ראש קבוצה (עמוד 115 שורה 18): "מבחינתי איש קשר זה נציג

חברה שאני יכול לבקש ולדרוש ממנו ויש לו שליטה על הפועלים שלו, לי אין קשר לפועלים שלו, אין לי שליטה עליהם. אני לא משלם להם משכורת" (עמוד 115 שורות 20 - 21).

לא היה מורה לפועלים מה לעשות (עמוד 86 שורה 18 + עמוד 86 שורה 27) ואם היה צורך בכך היה פונה לנאשם 3: **"אני פונה לראש קבוצה, וראש הקבוצה פונה לפועל"** (עמוד 86 שורה 21).

נאשם 2 אישר, כי אם נאשם 3 היה שואל **שאלה בעלת אופי בטיחותי**, הוא היה פונה אליו, אל נאשם 2: "ש: אם מגדי בתור מנהל קבוצה לא ידע איך לעשות משהו מבחינה בטיחותית, את מי היה שואל? ת: אותי. ש: אבל אתה לא אחראי על הבטיחות אז איך אתה עונה לו? ת: אבל יש לי ניסיון. ש: היום מקרים שנתת למגדי עצות לגבי בטיחות? ת: כן. ש: שאל אותך שאלות וענית לו תשובות שנוגעות לבטיחות? ת: אני לא זוכר שאלות, אבל אני יודע שבמקרה ספציפי זה דיברנו על בטיחות. דיברנו שיש מקום סגור שצריך לפתוח אותו שיש שם תקרה גבס שמשהו לא יפול דרך הגבס, וצריך לסגור בחזרה. ש: דיברתם על זה שצריך להיזהר כי יש חשש לנפילה? ת: אנחנו סגרנו עם עצים כדי שלא יפלו דברים כבדים לתוך הבניין, ברגע שפותחים דיברתי אתו על זה שחייבים לסגור בחזרה" (עמוד 88 שורות 18 - 32).

וכן: "אני כל הזמן דאגתי שהאתר צריך להיות בטוח אבל לא הבנתי מהתחלה. אני לא זוכר שמישהו אמר שחייב להיות מנהל עבודה. אני לא מנהל עבודה ואף אחד לא ביקש ממני להיות מנהל עבודה" (עמוד 111 שורות 6 - 7).

וכן: "אם היו סיכונים בטח שהדרכתי והסברתי" (עמוד 114 שורה 16). וכן: "ההדרכה שלי היא יום יומית תוך כדי עבודה, בעל פה, ולא בטופס" (עמוד 114 שורה 27). הוא לא נהג לבצע הדרכות מסודרות, אלא הדרכות נקודתיות "רק אם אני רואה" (עמוד 115 שורה 3).

כלומר, נאשם 2, למרות שלא היה מנהל עבודה, שם את עצמו, בפועל, כמקור סמכות מסוים המעניק הדרכות בטיחותיות (לא באופן מסודר, אלא לפי המקרה והצורך, אם בכלל) ובתוך כך הכניס את עצמו אל תוך מעגל האחריות, במיוחד כאשר הוא עצמו יצר, בהוראתו הנ"ל לנאשם 3, את הסיכון אשר הוליד את המוות.

כמו כן העיד נאשם 2: "ש: באופן כללי הנחית את הפועלים בענייני בטיחות. בת/10 בעימות עם מגדי אמרת "אני כל הזמן דאגתי לבטיחות"...נכון. כמה שמאפשר לי הניסיון שלי והידע שלי. ש: בת/8 גם אתה אומר שהנחית אותם לגבי סיכונים אפשריים באתר. ת: נכון" (עמוד 89 שורות 2 - 7).

במקרה הצורך, נאשם 2 יעץ לנאשם 3 בענייני בטיחות: "ש: האם היו מקרים שמגדי בא אליך וביקש שתייעץ לו לגבי בטיחות? ת: אני חושב שכן, כי לפעמים היה צריך לגדר איזה שטח עם סרט בטיחות, אז הוא דיבר אתי, איפה סרט" (עמוד 117 שורות 30 - 32). וכן: "אני הסברתי למגדי על כל הסכנות שיש בבניין ומה צריך להיזהר ואיך צריך למנוע הסכנות האלה, אבל כל ההסברים וההדרכות היו בעל פה" (עמוד 118 שורות 12 - 13).

אכן, נאשם 2, תפקד בפועל, כמקור סמכות בטיחותי, אף אם לא היה מנהל עבודה פורמאלי, כהגדרתו בדין, בדרך התנהלותו, כאשר מסר לעובדים הנחיות נקודתיות בעלות אופי בטיחותי.

תפקודו זה, אינו מסיר את אחריותו של נאשם 1, שלא מינה מנהל עבודה כדין, ואינו מסיר את אחריותו של נאשם 2 עצמו, אשר נתן לנאשם 3 את הוראת הביצוע ולא ווידא, די הצורך, כי העבודה תבוצע תוך נקיטת כל המהלכים למניעת הסיכון לנפילה.

נאשם 2 העיד כי הוא לא העביר לפועלים תדריכי בטיחות רשמיים (עמוד 89 שורות 9, 13) אך יחד עם זאת "אבל ביקשתי ממגדי שיעביר לפועלים" (עמוד 89 שורה 14).

אישר פעולות עבודה שונות שאותן רשם ביומן והעניק להן הסבר (עמוד 90).

אישר כי העניק הוראות לפועל גדי גמבר, שביחס לעדותו התייחסתי לעיל, ולדבריו העביר לו הוראות "כמו שעכשיו אני מדבר" (עמוד 90 שורה 25) ואישר שגדי גמבר מדבר עברית ולא הייתה לו כל בעיה ביחס לכך (עמוד 90 שורה 30).

לא זכר אם לאחר תחילת העבודה, הורה לנאשם 3 לרדת למטה לבצע עבודה אחרת "כי לא הייתי בבניין, הייתי בחצר, התעסקתי עם בדיקת משאית, בדיקת סחורה" (עמוד 97 שורות 28 - 29). וכן: "אני לא יודע אם מגדי אישית היה שם בזמן התאונה. לא ראיתי אותו שם" (עמוד 108 שורה 15).

אינו יודע כמה אנשים, בפועל ביצעו את אותה עבודה (עמוד 108 שורה 18).

אישר כי עבד בתקופה החופפת למנהל העבודה הקודם (עמוד 98 שורה 10 והלאה) ולאחר שמנהל העבודה הקודם הפסיק את עבודתו אזי "לא היה מישהו במקומו" (עמוד 98 שורה 14). בשלב זה, נאשם 3 לא הבהיר לו שמעתה נאשם 2 אחראי על הבטיחות: "הוא לא היה צריך להבהיר, תפקיד שלי זה הקפדה על בטיחות, ואני עשיתי את זה, הקפדתי על בטיחות" (עמוד 98 שורות 18 - 19). אישר כי נאשם 1 אמר לו "הוא אמר לי שאתה ממלא מקום, אני נשארתי בתפקיד שלי" (עמוד 98 שורה 26).

לפי עדותו, הוא שוחח עם נאשם 1 וביקש שנאשם 1 ידאג למנהל עבודה באתר, אך נענה ריקם: "ש: פתאום נופלת עליך אחריות גדולה ואתה לבד, אחראי על כל האתר. אמרת בת/8 שורה 65...מה שוחחת עם זוהר, מה ביקשת שיביא, שצריך להביא מנהל עבודה? ת: כן. ש: אבל לא יצא מזה שום דבר? ת: לא יצא. לא קיבלתי תשובה, לא" (עמוד 105 שורות 1 - 5).

כלומר, נאשם 2 הבין שהעבודה מתנהלת תוך ליקוי כללי של העדר מנהל עבודה.

בטרם החלה העבודה באותו היום, היה המקום בטוח: "מה שהיה לפני, הפתח היה סגור, לא היה צריך שום דבר. זה היה בטוח" (עמוד 99 שורה 20). וכן: "האזור לא היה מסוכן" (עמוד 107 שורה 14).

שמע מכך גם את ההיפך - לאחר תחילת העבודות הפך המקום להיות מסוכן.

אישר עבודות שונות כמפורט ביומן שערך (ת/15) כגון בתאריך 12.7.10, לאחר התאונה, שבה עבדו פועלים על מנוף "לתיקון צבע במרפסת בדירה 428" (עמוד 106 שורה 12).

האם לסוג זה של עבודה ייקרא "פינישים" - עבודה נעדרת סיכון, שאינה דורשת מנהל עבודה ?

אופן העבודה המתואר בידי נאשם 2 נמשך גם לאחר התאונה - דבר לא השתנה: "באותה שיטה המשכנו לעבוד גם אחרי התאונה" (עמוד 108 שורה 31).

העיד, כי בחודש מרץ 2010 (כחודשיים לפני התאונה) בעת שהיה בתקופת ה"שבעה" על מות אמו, הוא ראה מודעת "דרושים" שפורסמה ש"בית בכפר מחפש מנהל עבודה" (עמוד 111 שורה 17 + עמוד 112 שורה 24). וכן: "ש: אבל המילים "מנהל עבודה" היו במודעה ? ת: כן" (עמוד 126 שורות 18 - 19). מעבר לכך, נאשם 2 שוחח עם נאשם 1 על הצורך במינויו של מנהל עבודה: "אנחנו דיברנו, לא דרשתי חד משמעית...אני חשבתי שאני אסתדר" (עמוד 126 שורות 22 - 26).

כלומר, פרסום מודעת הדרושים, אינו מתיישב עם הטענה שאותה הציג נאשם 1, שלפיה, מצב הבנייה היה כזה (פינישים) שאינו מחייב הימצאותו של מנהל עבודה.

לא הדריך את נאשם 3 מה לומר לחוקר משרד העבודה (עמוד 122 שורה 30).

לאחר התאונה ביצע בעצמו גידור של הפתח: "אחרי התאונה, מכיוון שכל הפועלים ברחו ולא היה אף אחד, אני ביחד עם גדי עם חומר שהיה בשטח גידרנו את זה" (עמוד 123 שורה 6).

הנה כי כן, לאחר התאונה הבין את שהיה צריך להבין, כאדם סביר, מה היה צריך להיות גם לפני התאונה: "היה צריך לסגור את המקום ולא להשאיר אותו פתוח" (עמוד 123 שורה 99).

נאשם 2 מסר עדות כללית מהימנה, הגם שהרושם הכללי היה כי הוא מנסה למזער את מעמדו בכל נושא בטיחותי, בעוד שהראיות מלמדות כי באתר על-פיו נשק דבר.

איני נדרש לסתירות שנפלו בין גרסתו לגרסת נאשם 3, כגון בשאלה האם הורה לו לעזוב את העבודה ולבצע עבודת ריצוף דחופה, משום שגם מתוך עיקר עדותו של נאשם 2, יש לקבוע את פעל ברשלנות שיש לה קשר סיבתי לתוצאת המוות.

מתוך עדותו של נאשם 2 צפים ועולים מחדליו הרשלניים אשר הובילו לקרות התאונה והמוות.

באופן כללי, באמרותיו במשטרה מסר נאשם 2 גרסה דומה לעדותו.

הודעה במשטרה מיום 13.5.10 שעה 15:30 - ת/7:

"אני מנהל פרויקט בית בכפר, תוספת שתי קומות בגדרה, בפרויקט עובדים סדר גודל של 30 - 40 עובדים שמתחלפים. העובדים הם עובדי קבלן ברובם אבל אני עובד בית בכפר שהיא רשת בתי דיור מוגן" (שורות 3 - 6).

לא הכיר את המנוח (שורה 8).

המנוח היה עובד של חברת תפוז, שעבדה בפרויקט (שורה 10).

"אני הבנתי שהוא עבד בניקיון" (שורה 13).

נאשם 3 היה אחראי למסור הוראות לאותו עובד שנהרג (שורה 17).

"**לפי מה שאני ראיתי הבחור נפל כתוצאה מהתמוטטות** של גבס שהיה על פתח שמיועד לכניסת אור וכנראה שהבחור דרך על הגבס, הגבס נשבר והבחור נפל. אני לא מבין איך הוא נכנס לשם כי בד"כ זה סגור, אבל היום זה כנראה היה פתוח בגלל העבודות" (שורות 21 - 26).

הודעה במשטרה מיום 7.4.11 - ת/8:

"תפקידי הוא לבצע פרויקט לפי מרכיבים: ניהול תכניות, ביצוע לפי לוחות זמנים ולפי כל התקנים וביצוע הפרויקט מתחילתו ועד סופו" (שורות 4 - 5).

נאשם 1 מינה אותו לתפקיד (שורה 11).

ניסיונו בתחום הבטיחות הוא "ניסיון כללי עקב העבודה שלי כמנהל פרויקט" (שורה 19).

"אין לי תעודה של מנהל עבודה" (שורה 22).

מי שאחראי על הבטיחות באתר הבניה הוא "מנהל העבודה" (שורה 41).

באתר, בעת התאונה לא היה מנהל עבודה ולא היה אחראי בטיחות (שורה 43).

"אני הייתי מנהל פרויקט בלבד אין לי זמן ואפשרות להיות מנהל עבודה..." (שורה 46).

לא מונה מנהל עבודה "בגלל שנגמרו העבודות הגדולות ואני מניח שהנהלת החברה ראתה שאין צורך בזה. וכל אדם שבא לעזרתי בתפקיד אני מברך אותו" (שורות 60 - 61).

הנחה את העובדים באתר הבניה לגבי בטיחות "**כמה שיכולתי**" (שורה 68).

הנחה לגבי סיכונים בעבודה (שורה 77).

לא רשם את ההנחיות (שורה 79).

לכל צוות "יש אחראי שצריך להדריך פועלים" (שורה 81).

אינו מכיר את המנוח (שורה 87).

הנחה את נאשם 3 לגבי **רצפת הגבס** (שורה 89).

לא שוחח עם המנוח ביומו הראשון בעבודה (שורה 91).

עורך סידור עבודה עם נאשם 3 (שורה 94).

נאשם 3 הנחה את המנוח ביום העבודה (שורה 100).

לא היה למנוח מה לעשות על **רצפת הגבס** (שורה 102).

נאשם 3 אמר לו שביקש מהמנוח לבצע עבודות ניקיון (שורה 104).

"לפני התאונה היה **מגודר** ומכוסה מלמעלה בפלטות עץ וקורת עץ. ביום התאונה הורידו את הגידור כי עבדו במקום. המקום הזה היה פתח אור והייתה חגורה מבטון בגובה 50 ס"מ מסביב לפתח" (שורות 112 - 113).

"הוסבר למגדי שהוא צריך להחזיר המצב כמו שהיה הכוונה **לגדר מחדש**" (שורה 119).

"פירקו את הכיסוי הכוונה למאג'די והיינו צריכים לתקן את חגורת הטון..." (שורות 121 - 122).

המקום ממנו נפל המנוח היה צריך להיות מגודר (שורה 124).

"**רצפת גבס** היא לא רצפה היא **תקרת גבס** והיא **דקורציה** והיא הונחה באופן זמני כדי שהדיירים מלמטה לא יראו את עובדות הבנייה" (שורות 126 - 127).

"כשביקרתי בבוקר ביום התאונה הגידור לא היה כי עבדו במקום וגם בזמן התאונה לא היה גידור" (שורה 129).

נאשם 3 - "הוא היה עובד ואי אפשר לגדר בזמן עבודה. **הוא אמר לי שסגר עם סרט מסביב**" (שורה 133).

אינו יודע אם נאשם 3 היה בזמן התאונה במקום (שורה 135).

נאשם 2 אישר כי "אני נתתי הוראה לעשות מעקה" (שורה 138).

התקרה המדוברת "**לא מסוכנת ולא בנויה לדריכה**" (שורה 155).

אמרה זו מכילה סתירה פנימית, שהרי אם לא בנויה לדריכה וודאי שמסוכנת.

נאשם 3 הודרך על ידו לגבי הסכנה באתר - "כן, מאגדי ידע והסברתי על הסכנה שלא להשאיר מקום פתוח וידריך את אנשיו" (שורה 160).

"כל קבלן שעובד באתר הוא יודע על סכנות ולכן צריך להודיע לפועלים שלו" (שורה 238).

"...מגדי היה צריך להדריך את הפועלים אני מדריך אותו והוא צריך להדריך את הפועלים שלו ואני אמרתי לו להדריך את הפועלים שלו" (שורות 240 - 241).

לפני העבודה נאשם 3 עשה אתו סיור בשטח ונאשם 2 הראה לו את המקומות המסוכנים (שורות 242 - 245).

לא פגש את המנוח כלל, ולא ידע איזו הכשרה מקצועית הייתה לו (שורות 256 - 259).

נאשם 3:

עדות:

נאשם 3 מסר עדות (עמוד 126 שורה 31 והלאה) במסגרתה **ביקש להציג את עצמו, באופן מוגזם ומוחצן, כפועל כפיים פשוט, "טייח, אבל הייתי יודע לעשות תיקונים קטנים"** (עמוד 127 שורה 17), "אני אדם שעובד עם הידיים" (עמוד 128 שורה 3), נטול שיקול דעת, העושה מה שנאשם 2 אומר לו - "מה שדורש אני עושה" (עמוד 128 שורה 2), **שאינו מבין דבר מעבר לכך, אלא את מעשה כפיו בלבד, לא תפקד כ"ראש קבוצה", הסיע ברכבו פועלים, אך כמסיע בלבד** (עמוד 127 שורה 26).

לאורך כל עדותו הקפיד הנאשם להגדיר את עצמו "אני עובד בידיים" (עמוד 132 שורה 32) וכן: "אני עובד עם ידיים" (עמוד 134 שורה 9), **ונמלט בבהלה, מכל הגדרה אחרת, אשר עלולה להעניק לו מעט יותר שיקול דעת.**

בהתאם לעדותו, הוא ביצע באתר עבודות בעלות סיכון, אך מעולם לא קיבל הנחיות בטיחות מנאשם 2 או מאדם אחר (עמוד 128 שורה 20 והלאה).

ביום התאונה: "...עלינו למעלה, קיבל אותנו אלכס, הראה לנו מה לעשות אמר היום חייבים לעשות יציקה לאישור לפתח הזה. היה אתי אבו עאטא ואלכס בשיחה. הלכנו לפתח לקח מטר מדד מהרצפה לקצה של הפתח. הקצה לא היה אותו מידה. נגיד בהתחלה 60 אחר כך 40 היו הפרשים גדולים בגבהים ביקש שנעשה ישר. עשינו את העבודה יצקנו את זה עשינו חגורת בטון מסביב להכל, סיימנו עבודה. אני ואבו עאטא עשינו את זה. שנינו בלבד עשינו את זה. אני סיימתי את היציקה. אפילו לא הספיקה להתייבש. לפני שהתחלנו יציקה מפריע לי הכיסוי שיש שמנו הצידה **שנגמור נחזיר את זה.** התקשר אלי אלכס אמר תרד למטה יש ריצוף בכניסה למעלית שם יש אנשים. הריצוף אם מישהו יעבור הרגל שלו תתהפך, הריצוף בולט שקוע. הלכנו לשם שברנו את המרצפות. מה שאלכס אומר אני עושה ככה תפקידי.

השארנו למעלה במצב פתוח עם יציקה. אם אני ארצה אני אחזיק כי זו יציקת יישור לא אותו גובה, הוא ביקש שניישר... צריך להוסיף כמות בטון וצריך יום שיתייבש אם אני ישים דיקט כל הבטון ישקע כאילו לא עשינו כלום" (עמוד 129 שורה 8 והלאה).

בהמשך, התבקש על-ידי נאשם 2 לעזוב את האתר, לרדת מטה לבצע עבודות תיקון ריצוף דחופות ונודע על נפילת המנוח: "אלכס התקשר אמר לרדת למטה לשבור את המרצפות בחוץ. עמד לידינו שהתחלנו לשבור את המרצפת הקיימת. שהיינו בקומה אפס לתקן את הריצוף אלכס היה לידי. התחלתי לעבוד אחר כך אני שומע פועל אחד צועק יש פועל שנפל, יש פועל שנפל. כולנו הלכנו לראות מה קרה" (עמוד 129 שורה 22 והלאה).

כאשר נאשם 2 הורה לו לרדת למטה, ירד למטה יחד עם הפועל הנוסף שהיה אתו: "אבו עטא בא איתי למטה במדרגות" (עמוד 130 שורה 1).

לדבריו, הבין מנאשם 2 כי מדובר בעבודת תיקון ריצוף **דחופה:** "היינו אמורים לעשות את היציקה ואז לסיים את העבודה. לא יודע איזה סידורים היו לאלכס, אמר דחוף, עמד 5 דקות וראה שמטפלים בדבר הדחוף והלך" (עמוד 130 שורות 12 - 13).

נאשם 3 לא ידע מה ייעדו של אותו פתח דרכו נפל המנוח ולא זיהה שהפתח מכוסה בפלטת גבס: "במקום הזה שפתחנו זה היה פעם ראשונה שאנחנו פותחים את הדיקטים, פתחנו ראינו שיש גלסים מברזל ויש כמו משטח חום כמו עץ אותו צבע. אני לרגע חשבתי שהולכים לשם אדנית פרחים משהו, לא ידעתי מה מתכננים לעשות שם. אני אישית אם לא ראיתי את הבחור נפל יכולתי לדרוך וגם כל אחד מהפועלים היו יכולים לעלות משם. ש: יצקתם את החגורה בלי לדרוך? ת: לא. העבודה מבחוץ, לא היה צורך להיכנס לשם" (עמוד 130 שורה 5 והלאה).

מעבר לרושם הישיר שעשה בעדותו, איני מקבל את טענתו המיתממת הזו, נוכח ניסיונו הרלוונטי בעבודת הבנייה, ונוכח העובדה, שגם פועלים פשוטים אחרים הבחינו בכך.

נאשם 3 סיפר, כי בטרם נחקר על-ידי חוקר משרד העבודה, נאשם 2 תדרך אותו מה להגיד בחקירה (עמוד 130 שורה 16 והלאה): "אם ישאלו אותך תגיד שהיה מעקה, תשמור עלי..." (עמוד 130 שורה 20).

נאשם 3 הסתייג מדברים שונים שאמר חקירתו במשטרה משום שלפי טענתו החוקר "התחיל לדבר בצורה קשה, צעקות והמטרה שלי הייתה לגמור לדבר מה שישאל אני אדבר ואצא מהחקירה זו כל המטרה שלי. הוא דפק על השולחן וצעק ודיבר בצורה קשה. אני אישית כאילו פוחד הייתי בפחד מהדבר הזה. רציתי להגיד את זה לכבודו" (עמוד 130 שורה 28 והלאה).

נוכח הדברים שכתבתי על חוקר משרד העבודה, יתכן, שבת/32 כתב חוקר משרד העבודה דברים, מפיו, שאין

לקבלם כזה ראה וקדש, ועל כן משקלם נמוך.

ואולם, ביחס להודעתו במשטרה ת/9, היא נמסרה במאי 2011, הרבה לאחר התאונה, כאשר הייתה לו אפשרות לארגן את מחשבותיו ואת שהתרחש.

מעבר לכך, ביחס לת/9, גובה האמרה השוטר בני ארבל נחקר בידי נאשם 3 (עמוד 10 שורה 16 עד עמוד 11 שורה 2) וב"כ נאשם 3 לא הטיח בשוטר זה שאלה וחצי שאלה, כפי טענת נאשם 3 על נסיבות מסירת האמרה.

לטענת נאשם 3, בעת קרות התאונה השפה העברית לא הייתה שגורה בפיו בצורה מיטבית: "אני דיברתי עברית אבל לא כמו שצריך. אני הבנתי את אלכס והוא הבין אותי" (עמוד 131 שורה 22).

העיד, כי בכל בוקר, כאשר הגיעו לעבודה, נהגו הוא ויתר הפועלים של חברת "תפוז" להיכנס אל משרדו של נאשם 2 כדי שיראה את הפועלים ויבנה את סידור העבודה (עמוד 132 שורה 16).

לפי הטענה, היומן, ת/15, לא נרשם בידי נאשם 2, אלא במהלך יום העבודה, לפעמים היה מבצע את הרישום ביום שקדם (עמוד 132 שורה 26 והלאה), לעתים נרשם בנוכחות נאשם 3, אך לא בכל יום ולא ברוב המקרים (עמוד 133 שורות 2 - 12).

יצוין, כי הרישום ביומן (ת/15) אינו מתיישב עם המצג המינימליסטי, שאותו ביקש נאשם 3 להציג את עצמו, שכן הוא מתייחס אליו, אמנם כאל עובד כפיים, אך בעל רמה בכירה יותר, לפחות כמי שאחראי על ארגונום הפיזי של עובדים ספורים והבאתם לאתר לצורך המטלות הצפויות ליום עבודה, מבעוד מועד.

לעתים היה מסייע בהעברת הוראות מנאשם 2 ליתרת הפועלים מ"תפוז", אך רק כשם שעוזרים ל"אדם בכביש מבקש שאני יעזור לו אני יעזור לו" (עמוד 133 שורה 19), כלומר לא מתוך הגדרת תפקידו הרשמית: "לא מורשה לתת הוראות. אם אני צריך להעביר אני אומר מה שאלכס אומר לי" (עמוד 136 שורה 16). ראה שגדי היה משוחח עם העובדים האריתראים (עמוד 137 שורה 1).

נאשם 3 הקפיד ואמר כי העבודה לא הייתה מסודרת: "היה שם בלגאן" (עמוד 133 שורה 23).

שכרו של נאשם 3 היה כשכרם של יתרת הפועלים מתפוז (עמוד 134 שורה 4) (השכר היומי מצוין בנ/5-25 לר לשעה).

הסתייג מההגדרה "ראש צוות" ואינו יודע מדוע נראה בעיני נאשם 2 ונתפס בעיני האחרים כ"ראש צוות" (עמוד 134

שורה 9 והלאה).

דחה את הגדרתו של גדעון וילאם, הבעלים והמנכ"ל של חברת תפוז, שהגדיר את נאשם 3 באמרתו במשטרה כראש צוות: "התקשר אלי ראש הקבוצה שלי בשם מגדי" (ת/39 שורה 7) וכן: "עובד של תפוז...ראש צוות ועובד" (ת/40 שורות 46 - 48).

לא הכיר את המנוח ולא ידע מי הוא (עמוד 135 שורות 28 - 30) וכן: "מי מהם המנוח לא יודע..." (עמוד 136 שורה 2) וסביר להניח שכך היה (ת/40 שורה 179). ידע שהמנוח עבד בניקיון: "ראיתי אותו מנקה..." (עמוד 136 שורה 10).

נשאל אם הוא יודע לזהות מצב מסוכן, ולאחר ששב והדגיש: אני לא יודע מה זה בטיחות" (עמוד 137 שורה 11) השיבבאופן סתמי (עמוד 137 שורה 13 והלאה).

אם העביר הוראות לפועלים, היה זה כשם שהוא עצמו היה מקבל הוראות מנאשם 2 (עמוד 137 שורה 25).

אישר כי באותו היום, בטרם החל בעבודה, הוא והפועל הנוסף שהיה עמו פרקו את המכסה העץ מעל הפתח (עמוד 138 שורה 9).

גידור העץ הנצפה בתמונות (ת/3) לא היה ביום קרות התאונה (עמוד 138 שורה 19).

נאשם 3 והפועל שהיה עמו יצקו 3 חגורות בטון, ולא את חגורת הבטון הקרובה לקיר, כנצפה בתמונות, ולפיכך לא נזקקו לדרוך על משטח הפתח (עמוד 138 שורה 19 + עמוד 139 שורה 23, שורה 29).

נאשם 3 לא ידע, כי מדובר במשטח עשוי גבס: "ש: הסתכלת ולא ידעתי שזה גבס. ת: בתמונה אולי נראה, אבל חשבתי שזה אדנית. שמים משהו בפנים. אני ראיתי אנשים עשויים כאלה באמצע בפרוזדור...אני בזמן הזה לא הייתי יודע מה זה גבס. הייתי עושה תיקונים צבע, לא קירות וכל הדברים האלה. היום אני יודע מה זה. זה קונסטרוקציה וגבס. אז חשבתי שהברזלים שמצפים הכל שמים עץ או אבנים ליופי...." (עמוד 138 שורה 26 - עמוד 139 שורה 3).

נאשם 2 לא אמר לנאשם 3 כי מדובר בפתח מכוסה במשטח עשוי גבס: "בבוקר אמר לי תעשה את החגורה מה לעשות מבחינת עבודה. לא אמר שזה גבס תזהרו לדרוך" (עמוד 139 שורה 9). וכן: "צריך לדעת מה זה פלטת גבס. עד שלא תפסתי את הגבס וידעתי מה זה...הבנתי שזה מאוד חלש" (עמוד 140 שורה 5).

לא זיהה סכנת הקיימת במקום: "אני לא ראיתי שיש סכנה" (עמוד 140 שורה 2).

הקפיד לומר, באופן מופנך ומוגזם, כי ביצע בדיוק את מה שנאשם 2 אמר לו, לא פחות ולא יותר, את שנאשם 2 לא אמר לבצע - לא ביצע: "באתי לשם שמתני את הדיקטים אמר לי אלכס מה לעשות עשיתי מה שביקש" (עמוד 140 שורה 11).

בעת שנאשם 2 הורה לנאשם 3 לעזוב את העבודה באתר ולרדת מטה לבצע תיקוני ריצוף, לא אמר לנאשם 2, כי טרם סיים את העבודה: "מי אני שאגיד לו זה. יש משהו דחוף אמר בוא דחוף למטה. זה זקנים שם כל אחד יכול לקבל מכה הוא נכנס ללחץ. הבן אדם עצבני ובלחץ אני אשל אותו מה ? " (עמוד 140 שורות 28 - 29). נאשם 2 לא שאל אותו אם סיים את העבודה (עמוד 140 שורה 31). לא אמר לו מיוזמתו משום שלא שאל: "אם היה שואל הייתי אומר ששאל אבל לא זוכר ששאל" (עמוד 141 שורה 1).

אם נאשם 2 הורה לו לעזוב את העבודה בקומה הרביעית ולרדת מטה, מדוע לא השיב לנאשם 2, כי טרם השלים את העבודה, או שהותיר את מצב הדברים כך שהפתח בלתי מכוסה ?

נאשם 2 הורה לו לבצע את העבודה, להסיר את כיסוי העץ, אך לא הורה לו להחזיר את הכיסוי בסיום העבודה, ולפיכך לא עשה זאת: "ש: שאלכס אמר לך להוריד את המכסה ולעשות יציקה אמר לך גם להחזיר ? ת: לא" (עמוד 141 שורות 5 - 6 + עמוד 141 שורה 14). נאשם 3 לא הבין כי הוא צריך להחזיר את כיסוי העץ למקומו אלא "מה שאני יודע שאני מבצע מה שמנהל עבודה מבקש" (עמוד 141 שורה 11).

זהו "ראש קטן" כהגדרתו - ניסיון מתפלפל לצמצם את שיקול הדעת, הבסיסי, האנושי לרמתו של חלקיק האטום - גם אם אני מקבל את הטענה כי נאשם 3 היה פועל כפיים ולא מעבר לכך - ולא כך הם פני הדברים.

נטען בפניו, כי נאשם 2 רשם ביומן (ת/15) ביום התאונה כי יש לבצע את עבודות הריצוף למטה, כך שאין זה סביר שיתקשר אל נאשם 3 בלחץ, באופן לא מתוכנן, ותשובתו של נאשם 3 הייתה: "יכול להיות שרשם בצהריים בערב או ביום. לא יכול לדעת שישר ידע ורשם" (עמוד 141 שורה 19).

הרושם שהתקבל מאת נאשם 3 לא היה של אדם פשוט, נטול שיקול דעת, העושה את המתבקש ממנו, בלא לשאול שאלות ולהרים תהיות (ראו שאלות בית המשפט בעמוד 142).

אמנם, נאשם 3 לא תפקד ברמה ניהולית והוא לא היה אחראי עבודה מסוג כלשהו, אך הוא גם לא היה פועל כפיים המבצע הנחיות בלא אבק של שיקול דעת או שאלה.

מכל מקום אין לקבל את הפסאדה שאותה ביקש להציג בעדותו, כי אם לא נאמר לו לבצע דבר כלשהו, ולו השולי, הטבעי והאינהרנטי ביותר לביצוע העבודה שאותה התבקש לבצע, אזי זה לא מתפקידו לבצעה.

נאשם 3 התנער מאמרותיו בפני חוקר משרד העבודה ובמשטרה: "הבחור הזה שהגיע לאתר לא יודע מה נרשם ומה לא. אני אישית שם נתנו לי נייר אמרו לחתום חתמתי לא יודע על מה. לא אמר לי מי הוא. לא דיברתי. שאל אותי שאלה. הביא אותי אלכס הכיר לי אותי. אני לא יודע מי זה הבחור ומה תפקידו" (עמוד 142 שורות 24 - 27). לדבריו, חוקר משרד העבודה רשם דברים שלא נאמרו: "יכול להיות במאה אחוז" (עמוד 143 שורה 2). וכן: "אני חתמתי אבל הוא לא הקריא לי" (עמוד 143 שורה 20 + עמוד 144 שורה 33: "אני חתמתי אבל לא יודע על מה זה").

כאמור, בהחלט יתכן, שהדברים שאותם רשם מפקח משרד העבודה מפיו של נאשם 3 (ת/32) לא הכילו אמרות, כלשונן, אחד לאחד, כפי שנרשמו, שכן לשון הכתוב אינה לשונו של נאשם 3 דווקא (ראו הדוגמא במילה "הנ"ל" - עמוד 144 שורה 20 - 21 וכן התייחסותו למילה "הקצית" בעמוד 150 שורה 32). ואולם, לא כך הם פני הדברים ביחס לאמרותיו במפני החוקר המשטרתית (ת/9) שכלל לא נשאל שאלות רלוונטיות בחקירה נגדית בידי ב"כ (עמודים 10 - 11 לפרוטוקול).

לא שלח את המנוח לבצע עבודות ניקיון בזירת התאונה: "אמרתי לך שלא שלחתי את המנוח" (עמוד 145 שורה 22).

שב והתנער מהדברים שמסר גם בחקירתו במשטרה: "בחקירה הכניסו אותי 4 שעות ברצף צעקות ובקול קשה הייתי מת לצאת. אחר כך אולי טעיתי. לפני שהתחלתי לדבר אמרתי שזה מה שקרה בחקירה". וכן: "ואם אני עניתי אני לא יודע על מה עניתי" - עמוד 151 שורה 3.

היכן בחקירה הנגדית של גובה האמרה, הוצגה בפניו הטענה הזו של נאשם 3 ? שמא מדובר בטענה כבושה שבכבושות שלא נאמרה אפילו לב"כ נאשם 3, אלא נולדה רק בעדותו ?

הסתייג מהגדרתו כ"איש קשר" של נאשם 2 כלפי צוות העובדים של חברת "תפוז", והתנער בעניין זה, מן הדברים שנכתבו בהודעתו במשטרה (עמוד 150 שורה 3: "איש קשר זה מילה שפעם ראשונה משתמשים במילה הזו, איש קשר זה מכשיר טלפון. אני אמרתי שאני עזרתי לו לתרגם, יש פועלים שמדברים מילה פה מילה שם...").

הפחית ככל הניתן את ניסיונו בעבודת הבניה: "אני לא עבדתי ברצף, אם תאסוף את כל הזמן שעבדתי בבנייה זה אולי שנתיים" (עמוד 152 שורה 31 + עמוד 165 שורה 25 והלאה).

משך כל זמן ניסיונו לא הבין הנאשם 3 מה טיבו של קיר גבס (עמוד 153 שורה 8 והלאה).

כאמור, איני מקבל את טענתו זו.

עבד בקומה הרביעית, בזירת האירוע, אך לא הביט מעלה אל עבר הפתח המקביל הקיים בקומה החמישית

(עמוד 154 שורה 18) וכן: "אין לי מה לחפש. יש לי עבודה, אני עושה את העבודה שלי" (עמוד 154 שורה 21).

שוב, טענה מוזרה, שמטרתה להרחיק את עצמו, ככל הניתן, מכל קמצוץ של מודעות אפשרית.

נאשם 3 התנער גם מן הדברים שאמר במשטרה במהלך העימות מול נאשם 2, וזאת למרות שהדברים נאמרו פרק זמן נכבד לאחר מכן (עמוד 155 שורה 14 והלאה)(ת/10 מיום 22.7.13). ודוק: באותו עימות, הנאשם 3 הוסיף דברים ותיקן, כך למשל את שורה 96 (ראו העמוד השישי בכתב יד).

מעבר לכך, עורך העימות היה השוטר יהונתן קרופניק, אשר נחקר בחקירה נגדית על-ידי ב"כ נאשם 3 (השתרעה מעמוד 12 שורות 10 - 27). והנה, ב"כ נאשם 3 לא הטיח בעד זה קמצוץ מן הטענה שאותה נאשם 3 יטען, לימים, רק בעדותו.

באופן מוזר ביותר הסביר נאשם 3, שכאשר הוא מדבר על "גידור" הכוונה כיסוי הפתח: "כשאמרו לי בחקירה גידור חשבתי שהמקום מכוסה...אז אמרתי לחוקר גידור...המענה שאני רוצה להגיד שהיה מכוסה המקום. זה מה שהתכוונתי גידור. אחר כך הבנתי מה זה גידור ומה זה כיסוי" (עמוד 155 שורה 27 - עמוד 156 שורה 4).

התבלבלו לנאשם 3 הגדרות שונות, הכל כדי לתרץ את עדותו.

לפי עדות נאשם 3, נאשם 2 התקשר אליו והורה לו, בהצטרפות מקרים נדירה, לבצע עבודת ריצוף אחרת, בדיוק כאשר סיים את עבודתו בזירת האירוע (עמוד 157 שורה 18)(כזכור, עבודה שהייתה רשומה ביומן).

נאשם 3 אישר כי אם הוא מזהה סכנה חובתו לדווח (עמוד 160 שורה 3), אך הוא לא זיהה שום סכנה בזירת תאונה, במצב הדברים שבמסגרתו הותיר את הפתח. הוא אישר כי הוא לא עדיין איש שהותיר את הפתח בלא כיסוי העץ: "אני לא צריך לעדכן. כמוני כמו שאר הפועלים" (עמוד 161 שורה 2).

לאור האמור, איני מקבל את עדותו של נאשם 3 המתחמקת, מצמצמת ומתנערת מאחריות.

למרות שהנאשם 3 ביקש להתנער מאמרותיו במשטרה, הרי שיש באלו כוח מפליל, כדלקמן:

הודעה במשטרה מיום 26.5.11 - ת/9:

"אני עובד בחברת תפוז שזו חברה לכוח אדם ובנייה...ותפקידי הוא נהג שמסיע את הפועלים ובעל מקצוע של צבע ושיפוצים..." (שורות 2 - 3).

אין לו הכשרה מקצועית מלבד "בגרות חלקית" (שורה 6).

לא עבר הכשרות או השתלמויות מקצועיות (שורה 8).

נאשם 2 היה אחראי על עבודתו (שורה 12).

נאשם 2 היה האחראי על האתר עצמו ונאשם 1 היה מנהל הפרויקט (שורה 22).

"אני בא בבוקר בשעה 07:30 בערך עם הפועלים. הפועלים מתחילים לעבוד וגם אני. הפועלים לא עובדים בנפרד ממני, אני יחד איתם ואם אני התחלתי לעשות משהו ולא הספקתי באותו יום אני ממשיך אותו למחרת כשאני מסיים אני עולה לאלכס ואומר לו סיימתי והוא בודק ונותן לי עבודה נוספת" (שורות 29 - 31).

נאשם 1 "הוא כל שבוע בא לאתר וכשאלכס יוצא לחופש הוא מחליף אותו והיחסים בינינו טובים מאוד" (שורה 47).

גדי היה מתרגם לעובדים הזרים (שורה 54).

לא היה באתר מנהל עבודה - הגדיר זאת כ"רשלנות" (שורה 64).

היה צריך להיות באתר מנהל עבודה (שורה 66).

חברת בית בכפר הייתה צריכה למנות את מנהל העבודה (שורה 68).

לא היה האחראי על הפועלים (שורה 79).

אין לו תפקיד מיוחד באתר "ואלכס נותן הנחיות לכולם ולפעמים הוא נותן לי הנחיות ואני מעביר לעובדים" (שורות 81 - 82).

נשאל אם היה אחראי על הפועלים והשיב: "לא אני עובד כמו כולם" (שורה 91).

תפקידו של המנוח היה לעבוד בניקיון (שורה 93).

אינו זוכר כמה זמן עבד המנוח (שורה 95).

נאשם 2 נהג לומר מה יש לעשות באתר (שורה 108).

"אלכס היה אומר לבחור בשם גדי שיגיד לעובדים הזרים מה לעשות ולפעמים אני הייתי אומר להם והייתי אומר להם בעזרת גדי או **בתנועות ידיים**" (שורות 126 - 127).

יושם אל לב, כיצד נהגו להעביר הוראות לעובדים - בתנועות ידיים.

נאשם 2 היה מדבר ישירות עם העובדים (שורה 129).

"ש: מי מוודא שהפועלים לוקחים את הציוד המתאים? ת: כל פועל יודע איזה ציוד הוא צריך וכל אחד לוקח את הציוד שלו" (שורות 146 - 147).

איש לא הדריך את הפועלים לגבי בטיחות בעבודה (שורה 149).

נאשם 3 בעצמו אישר כי "לא קיבלתי הדרכה כזו" (שורה 151).

"אני לא מבין בבטיחות או מי שצריך להדריך אני פועל כמו כולם" (שורה 153).

"...אף אחד לא דיבר אתנו על בטיחות" (שורה 161).

הכחיש את טענת נאשם 2 כי הנחה אותו ביחס לסיכון שברצפת הגבס: "לא נכון, אין דבר כזה, אני בעצמי לא ידעתי שיש רצפת גבס רק אחרי התאונה. ואני קיבלתי הנחיות מאלכס לגבי רצפת גבס והמקומות הגבוהים רק אחרי התאונה וביקש ממני לעשות מעקות וגידור במקומות המסוכנים" (שורות 164 - 165).

"אני לא הודרכתי בכלל וגם הפועלים לא תודרכו אף פעם ואני אומר שאני ידעתי על רצפת גבס רק אחרי התאונה" (שורות 1168 - 169).

נאשם 2 לא הדריך אותו את הפועלים לגבי בטיחות (שורות 173, 175).

מודע לכך שהנחיות העבודה של נאשם 2 נרשמו ביומן (שורה 177).

לא היה מודע בכלל לקיומה של רצפת גבס, אלא לאחר התאונה (שורה 188).

המנוח היה עובד ניקיון (שורה 213).

המנוח לא עבד לבד "היו אתו עוד עובדים ואלכס אמר לגדי או לי שצריך לנקות קומה מסוימת ופעם אני אומר להם ופעם אלכס ופעם גדי אין מישהו ספציפי" (שורות 215 - 216).

לא זוכר שאמר למנוח לעלות לקומה הרביעית ולנקות שם (שורה 219).

אחד הפועלים פנה אליו ואמר לו שהמנוח נפל ואז אמר לנאשם 1, שהיה במשרד, ושניהם הלכו אל המקום (שורות 222 - 223).

נאשם 3 היה באותה עת "בקומה 0" (שורה 229).

לא נתן הוראות עבודה לעובדים הזרים ביום התאונה (שורה 231).

אינו זוכר שהורה למנוח לבצע את עבודות הניקיון (שורה 234).

"אני לא יודע אני לא אמרתי לעובדים הזרים מה לעשות ואני הייתי בקומה 0" (שורה 237).

לא הראה למנוח את רצפת הגבס (שורה 241).

לפני התאונה האזור היה סגור עם דיקטים ומגודר (שורה 254).

הסכים שאסור היה לדרוך על רצפת הגבס ושהאזור היה צריך להיות מגודר (שורות 261 - 262).

מאשר כי בבוקר היה גידור "והורדנו אותו בגלל היציקה בטון" (שורה 264).

אישר כי בהוראת נאשם 2 הוריד את הגידור "כי זה הפריע לעבודה של היציקה בטון" (שורה 269).

"המנוח הגיע לאזור רצפת הגבס אחרי שכבר ביצעתי את החגורת בטון והשארתי את המקום ללא גידור כי

התקשר אלי אלכס ואמר לי לבוא דחוף למטה לבצע עבודות ריצוף" (שורות 271 - 272).

לא החזיר את הגידור "בגלל שהבטון היה עוד טרי ואם הייתי מחזיר את הגידור החגורה הייתה מתפוררת" (שורה 274).

האמרות הנ"ל הן אמרות מפלילות ביותר והן מלמדות, שנאשם 3 הותיר את האתר חשוף לסיכון בלא שיידע איש כי כך הם פני הדברים וכי המנוח אכן שהה באתר הנפילה, שלא גודר ולא נחסם.

"אני אמרתי לאלכס שקשה לתקשר עם העובדים הזרים בגלל שהם לא מבינים עברית ורק קצת ערבית" (שורה 277).
נשאל מי היה מנהל העבודה ומשיב כי היה זה נאשם 2 (שורה 285).

במסגרת עימות שנערך בין נאשמים 2 ו- 3 (ת/10), נמסרו, בין השאר, הדברים הבאים:

נאשם 2 אישר כי מסר לנאשם 3 הוראות עבודה (שורה 12).

נאשם 2 אישר שהיה אחראי על העבודות (שורה 14).

נאשם 2 אישר כי ניהל יומן בו רשם מה יש לבצע (שורה 17).

נאשם 2 רשם את היומן והסביר לנאשם 3 (שורה 20).

נאשם 3 אמר כי נאשם 2 הורה לו ולעוד פועלים מה יש לעשות (שורה 26).

נאשם 2 אמר כי תדרך את נאשם 3 לגבי בטיחות באתר ועשה לו סיור ואילו נאשם 3 הכחיש זאת (שורות 28 - 32).

נאשם 2 אמר: "אני ומגדי כל הזמן דיברנו על בטיחות, שצריך לשמור על בטיחות, עשינו גידור, עשינו סגירות פתחים".
נאשם 3 הגיב: "רק אחרי המקרה בקשת שנעשה את זה. אמרת גם למחמוד, גם לעלי".

נאשם 3 אמר כי מעולם לא עבר תדריך בטיחותי (שורה 42).

נאשם 2 אמר: "אני כל הזמן דאגתי על בטיחות. אמרתי לפועלים שזה מסוכן. הדרכה רשמית אני לא מוסמך. אני לא מוסמך לעשות הדרכה רשמית" (שורות 44 - 45).

נאשם 2 אישר כי היה מעביר תדרוך בטיחות "כללי ולא רשמי. אני נותן דרכי גישה, מעברים, איפה צריך לעשות מעבר, ממה צריך להיזהר" (שורות 62 - 63).

נאשם 2 אישר כי התדריכים לא נרשמו ביומן (שורה 65).

נאשם 3 אישר כי נאשם 2 אמר לו שצריך להוריד את הגידור כדי לעשות יציקת בטון (שורה 67). הדבר נאמר לו באותו יום (שורה 73).

נאשם 2 אישר כי הורה לנאשם 3 להסיר את הגידור והוסיף "זה רשום ביומן" (שורה 75) יתכן שאמר לו זאת יום לפני.

נאשם 2: "זה סתם פיר פתוח" (שורה 89). בהמשך העיר ביחס למשפט זה: "אני לא מבין למה זה קשרו" ונרשמה הערת החוקר: "זה מה שאתה אמרת בתגובה לדבריו של מגדי".

נאשם 3 טען כי נקרא בידי נאשם 2 לעשות עבודה ריצוף, ולפיכך עזב את המקום ואילו נאשם 2 טען: "לא שלחתי לשום מקום. לא זכור לי ששלחתי כי הייתי עסוק בדברים אחרים. הייתי מחוץ לבניין. דבר שני אנחנו תמיד אומרים, כשעבדנו, שלא משאירים פתחים פתוחים" (שורות 107 - 108).

נאשם 2 שב ואומר שבאותה עת "הייתי מחוץ לבניין" (שורה 110).

נאשם 3 שב ואומר כי נאשם 2 אמר לו לעזוב את הפיר וללכת לבצע עבודת ריצוף (שורה 114).

נאשם 2 אמר: "אני שמעתי על התאונה אני הייתי מחוץ לבניין והתעסקתי עם דברים אחרים" (שורה 116).

עדי הגנה מאת נאשם 3:

נאשם 3 העיד פועלים אשר עבדו באתר הבנייה ביום התאונה.

עומאר ג'ברין העיד (עמוד 166 והלאה):

נהג להגיע אל המקום יחד עם נאשם 3, עבד באתר בשכר יומי של 25 ₪ לשעה.

בבוקרו של יום הגיעו אל המקום, קיבלו סידור עבודה מנאשם 2, עבד בעיקר ב"עבודת גמר. רובה פנלים ריצוף כל מיני תיקונים".

הסתבר כי למרות ניסיונו הדל, הוא דווקא (להבדיל מנאשם 3 בעדותו) זיהה מיד שמדובר בפתח עשוי גבס: "רואים בעין שזה גבס" (עמוד 169 שורה 5 והלאה), והבהיר כי "לא צריך ניסיון כמו שתשאל אותי אם התקרה פה בטון או גבס אגיד לך שזה גבס" (עמוד 169 שורה 21).

באותו יום "מתקין ריצוף בקומה ראשונה" (עמוד 169 שורה 31) וכן: "היה תיקון ליד המעלית" (עמוד 171 שורה 20) **כך שלא ברור מדוע נדרש נאשם 3 להיקרא בדחיפות לבצע עבודות תיקון ריצוף, במיוחד כאשר במשך כל אותו היום לא היה עסוק במיוחד - תיקן שתי מרצפות בלבד (עמוד 174 שורה 11 והלאה).**

אינו קרוב משפחה של נאשם 3, אך ידע לחוות דעה: "חראם הוא מסכן לא צריך להאשים אותו" (עמוד 170 שורה 11) וכן: "כאב לי הלב" (עמוד 171 שורה 29) וכן: "הם הכניסו אותו בלי צדק" (עמוד 172 שורה 6), כך שיש חשש ממשי להעדר אובייקטיביות בעדותו.

איני מקבל את עדותו וגם אם ניתן לקבלה, הרי שיש בה אלמנטים המסבכים את נאשם 3. מעבר לכך, אני קובע שעדותו מוטה וחסרת משקל לחזית המריבה בתיק זה.

עלא אנאגיב העיד (עמוד 174 והלאה):

עבד באתר הבנייה "עובדים באחזקה, רובה שפכטל, הכל ריצוף, תיקונים" (עמוד 174 שורה 32).

הגיע לאתר יחד עם נאשם 3.

נאשם 3 היה פועל כמותו (עמוד 176 שורה 11).

נאשם 2 היה מעניק להם את סידור העבודה (עמוד 175 שורה 4).

היה באתר ביום התאונה.

עבד בקומה הרביעית (עמוד 175 שורה 22). אחר אמר כי עבד בקומה השלישית ולא היה בקומת התאונה (עמוד 179 שורה 31) וכן: "עבדתי בריצוף קומה שלישית כל היום" (עמוד 182 שורה 8). וכן ראו עמוד 183 שורה 1 והלאה בדבר עבודתו כרצף, כאשר נאשם 2 ידע שהוא עובד בתחום זה. לבסוף לא זכר באיזו קומה עבד (עמוד 184 שורה 2 והלאה).

מעבר לכך, צא ולמד: לפנינו שני רצפים, שכל עיסוקם תיקוני ריצוף, והנה נאשם 3 העיד כי דווקא הוא נקרא בידי נאשם 2 לעזוב עבודה בעלת חשיבות ולבצע תיקון ריצוף.

לא קיבל הדרכת בטיחות (עמוד 176 שורה 21).

ידע שבקומה הרביעית קיים פתח אור ולדבריו "מלמטה רואים את זה" (עמוד 178 שורה 8). על כן, לא ברור מדוע נאשם 3, כמותו, לא ידע שכך הם פני הדברים.

באותו יום, כאשר נודע לו שפועל נהרג לא הודיע לאיש, כי "אני פועל. מה אכפת לי" (עמוד 181 שורה 31).

אני קובע שעד זה לא מסר עדות בעלת משקל לחזית המריבה, והוא אינו יכול ללמד כיצד בדיוק התנהל נאשם 3 באתר בדרך כלל, ומה הייתה התנהלותו מול נאשם 2 ואם ניתן לגזור מעדותו מסקנות, הרי שהן דווקא לחובתו של נאשם 3.

כבה מוחמד המכונה אבו עטה העיד (עמוד 185 והלאה):

בעל ניסיון של כעשרים שנה בעבודות בניין (עמוד 189 שורה 11) עבר באתר כחודש (עמוד 186 שורה 23), בתחילת עבודתו נאשם 3 הכיר לו את המקום בהיכרות כללית (עמוד 186 שורה 4) היה נכנס אל האתר בבוקרו של יום, מקבל את סידור העבודה מנאשם 2, ובסופו של יום עבודה נאשם 2 היה מחתים אותו (עמוד 185 שורה 21 והלאה).

בדרך כלל ביצע עבודות "ריצוף, פאנלים, טיח, זה המקצוע שלנו" (עמוד 186 שורה 13).

לא הודרך ביחס לענייני בטיחות (עמוד 186 שורה 21).

באותו יום עבד יחד עם נאשם בקומה הרביעית "יישור של המעקה" (עמוד 186 שורה 27).

נאשם 2 הורה להם מה לעשות: "אלכס נתן את הסידור. הוא אמר לעלות למעלה ואמר לנו מה לעשות" (עמוד 187 שורה 15).

לפי עדותו, בשלב מסוים, בטרם סיימו על כל העבודה "מג'די קיבל טלפון דחוף לרדת לקומה מינוס או אפס, איפה שגרים לא זוכר בדיוק לתקן את הריצוף ליד המעלית, שהזקנים לא יפלו שם" (עמוד 186 שורות 28 - 29).

העבודה לא הסתיימה: "נשאר חלק קטן לצקת בטון של 2 - 3 מטר" (עמוד 200 שורה 26) וכן: "לא סיימנו את העבודה, קיבלנו טלפון לרדת למטה ואז הלכנו הביתה" (עמוד 201 שורה 20).

הבין שמדובר בדחיפות משום ש"מג'די אמר להפסיק את העבודה ולרדת למטה" (עמוד 192 שורה 22).

ירדו למטה ביצעו עבודות תיקון ריצוף ולאחר כחצי שעה נודע על נפילתו של המנוח (עמוד 186 שורה 31).

הדגיש כי הוא ונאשם 3 ירדו לבצע את עבודות תיקון הריצוף בטרם הושלמה העבודה בקומה ארבע (עמוד 187 שורה 26) וכן: "לא סיימנו את העבודה" (עמוד 187 שורה 28).

בניגוד לרישום ביומן, הוא לא קיבל את סידור העבודה של תיקון הריצוף בקומה התחתונה מראש (עמוד 191 שורה 16 והלאה).

אינו זוכר שזירת העבודה בקומה הרביעית הייתה מכוסה בפלטת עץ (עמוד 191 שורה 25, עמוד 192 שורה 1).

בתוך חגורת הבטון הבחין ברצועות ברזל (עמוד 192 שורה 8 וכן ת/40), אך לא יכול היה למסור מה היה מתחת לברזל או מאיזה חומר היה מורכב (עמוד 192 שורה 15).

לא זכר האם בעת ביצוע העבודות היה חור בכיסוי הגבס (עמוד 195 שורות 2-3).

לא מזהה כיצד נראה קיר גבס לאחר בנייתו, להבדיל מפלטות גבס (עמוד 198 שורה 12 והלאה, שורה 24).

לא מסר הסבר מדוע הפתח הושאר כפי שהוא, בעוד שלטענתו הסתיימה העבודה והם הועברו למקום אחר אלא השיב: "מנהל העבודה שלח אותנו" (עמוד 200 שורה 12).

לא שמע את שיחתם הנטענת של נאשמים 2 ו-3 אלא "לא. אומר לי לרדת למטה יורד" (עמוד 200 שורה 14, שורה 17).

בעת שעבדו ליד המעלית בעבודות תיקון, נאשם 2 לא עמד לידם: "אלכס לא עמד. ירדנו לעבוד שניים ביחד. אלכס לא

היה שם" (עמוד 201 שורה 24).

אני קובע, שעד זה, אשר נכח יחד עם נאשם 3 בזירת התאונה, עבד יחד עמו, לא יכול היה לזכור את אותה שיחת טלפון נטענת, בין נאשמים 2 ו- 3, שבמסגרתה, הורה בדחיפות, נאשם 2, לפי הטענה, לנאשם 3 לרדת מטה לבצע עבודת תיקון ריצוף, ומעבר לכך, הוא העיד שכלל לא שמע את אותה שיחה, אלא שהירידה מטה בוצעה, כפי הנראה, באופן מתוכנן מראש, במיוחד נוכח המצוין ביומן (ת/15).

אי הבאת ראיה רלוונטית:

נאשם 3 לא הציג ראיה שבכוחו היה להציג - פלט שיחות טלפון המלמד, כי ביום המקרה בשעת צהריים, הוא קיבל שיחה נכנסת מנאשם 2 התומכת בטענה שלפיה הורה לו בדחיפות לעזוב את העבודה בקומה הרביעית ולבצע עבודת תיקון ריצוף.

מאחר ועניין זה עלה לדין במהלך המשפט, ובכל זאת נאשם 3 בחר שלא לעשות כן, מחדל ראיתי זה רובץ לפתח גרסתו.

ז. מסקנות:

נאשם 1: מחדלו המרכזי, הבסיסי, הרשלני, של נאשם 1 טמון באי מינוי מנהל עבודה, לפי חובתו בדין, ומחדל זה הוליד קשר סיבתי פלילי לתוצאה הקטלנית.

העדר גורם בטיחותי בר-סמכא באתר הבנייה, יצירתה של כתובת ברורה לענייני בטיחות, הינו מחדל, אשר הוליד שרשרת אירועים, שהצטרף למחדליהם ומעשיהם של הנאשמים 1 ו- 3, כל אלו יחד, ברשלנות, הובילו למותו של המנוח.

קיימת הסתברות גבוהה שאילו היה ממונה מנהל עבודה התאונה הייתה נמנעת.

נאשם 2: מחדלו ומעשהו המרכזי, הבסיסי, הרשלני, של נאשם 2 טמון בניהול אתר העבודה, שהינו סביבת עבודה מסוכנת, בלא מתן הדרכה לפועלים (ולמנוח שהתקבל לעבודה ביומו הראשון) מפני הסכנות הטמונות בו, ואפנה לע"פ (תל-אביב-יפו) 70680/00 - מדינת ישראל נגד יהודה בן יוסף ארזואן, תק-מח 2001(3), 10862: "המנוח, שהיה כזכור פועל חדש, לא תודרך ולא הוזהר על ידי המשיב, כאמור לעיל. וגם בכך אנו רואים רשלנות".

בנוסף, נאשם 2 קשר את עצמו למעגל הסיכון ולתוצאת המוות, בהוראתו לנאשם 3 לבצע את העבודה בזירת התאונה, בקומה הרביעית, בלא ווידוא, כי העבודה תבוצע באופן, שימנע את הסיכון לאדם, את נפילתו של המנוח ולפיכך קיים קשר סיבתי בין התנהגותו זו למותו של המנוח.

בנוסף, נאשם 2 נטל על עצמו, בפועל, תפקיד הנוגע לבטיחות ובלשון בית-המשפט (בשינויים המחויבים) "רשלנותו של המשיב התבטאה גם בכך שקיבל על עצמו תפקיד של מנהל עבודה בלי שהיו לו הכישורים הנדרשים בדיון..." (ע"פ (תל-אביב-יפו) 70680/00 - מדינת ישראל נגד יהודה ארזואן, תק-מח 2001(3), 10862).

נאשם 3: מחדלו ומעשהו המרכזי, הבסיסי, הרשלני, של נאשם 3, אף אם שימש באתר הבנייה פועל בנין "פשוט", טמון בביצוע העבודה בזירת העבודה, בקומה הרביעית, ובהותרת המקום חשוף לסכנה, בלא השבת כיסוי העץ למקומו, או לפחות גידור המקום באופן שימנע את הסכנה או יתריע מפניה, שימנע נפילתו של אדם, בהתנהגות ב"ראש קטן" ולפיכך קיים קשר סיבתי בין התנהגותו זו למותו של המנוח.

ח. תוצאה:

לאור כל האמור לעיל, אני מרשיע את הנאשמים בעבירה של גרימת מוות ברשלנות לפי סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז - 1977.

ניתנה היום, ז' בטבת תשע"ז, 5 בינואר 2017, במעמד הצדדים.

מנחם מזרחי, שופט, סגן נשיאה